

سیاستِ موازنہ منہنی

در مجلس چهارم

جلد دوم

نگارش

حسین کی استوانہ دیر روز نامہ مظفر

پہن ۱۳۲۹

چھپنا

فهرست مندرجات

فهرست جلد اول

سوم تا دهم
مقدمه - جلد دوم کتاب
دهم - چهاردهم

کابینه بیات و علت سقوط آن

۱۰-۱

مقدمه مؤلف - شرح خدمات بیات -
بیانات دشتی - اظهارات بهبهانی - نطق نماینده
اول تهران - رأی اعتماد - موافقین و مخالفین

کابینه اول حکیم الملک

۱۰-۲۰

مقدمه - علت سقوط کابینه بیات - تقسیم
رجال کشور - نظریات در برنامه دولت -
سازمان اقتصادی - قانون انتخابات - قانون
مالیات بر درآمد - اصلاح زندان - تفتیش
بانگ ملی - بانگ سپه - لزوم تفتیش شرکت
تلفن - دلیل تشکیل اقلیت - مسئولیت نمایندگان
اکثریت - پاسخ بانگ ملی - اصل مکافات و مجازات

کابینه صدر و ابستروکیون اقلیت

و قانون تحریم انتخابات

۳۰-۱۶۸

مقدمه - نطق دکتر مصدق - شکایت
مردم از مجلس - اختلاس در امور اقتصادی -
اتحلال مجلس شورای ملی - تشکیل اقلیت
ثابت با ایمان - موانع تشکیل اقلیت - تشکیل
اقلیت ثابت - متن بیانیه اقلیت - نامه صدر
بر رئیس مجلس - پاسخ نمایندگان اقلیت بر رئیس
مجلس - اقلیت و دولت صدر - جلسه پنجم
تیرماه - انتظارات مردم از مجلس - غیبت و اشتباه
مرحوم فروغی - دربار مجلس ۱۳ -
اشتباه سید ضیاءالدین - حفظ حیثیت مجلس -
تحریکات بر ضد اقلیت - نظریات دکتر مصدق
نسبت به صدر - اظهارات دشتی - دعوت دربار

متن نامه اقلیت بر رئیس مجلس - جلسه هیئت عامله
اقلیت با حضور صدر - روش اقلیت در موقع
طرح برنامه - درباره قانون مالیات بر درآمد
میلیتاری - مخالفت با طرح تحریم انتخابات
با صد دشتی - نظریه روزنامه اقدام و کیهان
اعلامیه اقلیت - تعهد نامه اکثریت - درباره
قانون اساسی - عصیان و تردد افسران -
حوادث و وقایع شهرستانهای شمال - نطق
دکتر مصدق - جنبه داخلی - جنبه خارجی قضیه
سیاست یکطرفی - وقایع ناگوار آذربایجان
بیانات آقای صدر و پاسخ دکتر مصدق -
اخراج نماینده اول تهران بکارهای خلاف
قانون دولت صدر و خریدار و آل امریکایی ها -
دو باره پیمان سه گانه - عمل دکتر مشرف
نفسی - استفاده متفقین از راه آهن - این متفقین
دو ایران - کرایه راه آهن از متفقین - پاسخ
بدر - بیانات نمایندگان اقلیت (نطق بهنامی -
سردار فاخر حکمت) - پاسخ دولت (نطق کمال
هدایت - نطق سپیدی) - درازن و نصب
وزراء - موضوع تعویض خیر آباد - پاسخ وزیر
دادگستری و دارائی - اخذ رأی اعتماد بدولت
موافقین و مخالفین - نطق صدر - پاسخ بدر
نماینده اول تهران - بیانات وزیر خارجه -
بیانات نماینده اول تهران - نطق صدر - درباره
انتخاب نواب رئیس - طرح تعویق انتخابات -
بیانات بهبهانی - پیشنهاد سردار فاخر حکمت
متن مذاکرات درباره طرح تحریم پیشنهاد برای
جلوگیری از فترت (مهندس فریور - دکتر
معظمی - آصف) - بیانات دکتر مصدق - مهندس
فریور مد کتر معظمی - توضیحات مؤلف - نظریات
جراید - نتیجه - جلسه ۲۴ مهر و بیانات دکتر
مصدق (فترت و تحریم انتخابات - شرکت
سهامی برق و تلفن) - استعفای صدر الاشراف -
بیانیه دکتر مصدق - مندرجات روزنامه ها و عقاید
از باب اجرا - برنامه دولت صدر

اعلام جرم علیه آقای بدر

۱۶۸-۱۷۸

مقدمه - اعلام جرم راجع بغير آباد خالصه - وضعیت خير آباد خالصه ورامين - نتیجه - گزارش کمیسیون عرایض راجع به اعلام جرم علیه بدر - نطق دکتر مصدق در جلسه ۱۱ و ۱۹ دیماه ۱۳۲۴ - گزارش کمیسیون عرایض - اعلام جرم راجع بمواضعه بدر با سهیلی

بینه درم حکیمی

۱۷۹-۲۱۶

مقدمه - نطق نماینده اول تهران راجع بوقایع آذربایجان - طرز حل اختلاف بین دولت و مؤدیان مالیات بردرآمد - پاسخ آقای هژیر وزیر دارائی - درباره لغو جیره بندی قماش و انحصار خرید و فروش قماشهای نخی - نامه آقای دکتر مصدق بعکیم الملك - نامه اطلاق بازرگانی - تهران بدکتر مصدق - پاسخ بنامه اطلاق بازرگانی - قضاوت افکار عمومی - بازمه راجع بوقایع آذربایجان - استغای حکیمی بیانات رئیس مجلس - بیانات دکتر مصدق - متن برنامه کابینه حکیمی

کمیسیون سه جانی

۲۱۷-۲۴۴

مقدمه - نگرانی از کنفرانس مسکو - تفسیر لعن رادیو لندن - غیر رادیو لندن - در کمیسیون خارجه مجلس - مراسم نخست وزیر در جلسه وزارت خارجه - طرح موضوع در جلسه علنی مجلس - مخالفین دیگر کمیسیون سه جانی در کابینه حکیمی، بیانیه دکتر مصدق، جلسه فوق العاده، نطق نماینده اول تهران، پاسخ هژیر وزیر دارائی - نطق مهندس فریور - نامه دکتر مصدق با آقای حکیمی - نامه نماینده اول تهران بروز نامه اطلاعات - دفاع آقای حکیمی - بعضی ملاحظات دفاع آقای نجم الملك در مورد کمیسیون سه جانی متن اختیارات کمیسیون سه جانی نظریات مطبوعات و ارباب جراید

کابینه قوام السلطنه

۲۴۵-۲۵۰

مقدمه - ابلاغیه دوباره مذاکرات شوروی و ایران - موافقت نامه قوام - سادچیکف در باب شرکت نفت ایران و شوروی - قرارداد تشکیل شرکت مختلط نفت ایران و شوروی - ضیافت در وزارت خارجه - تخطیه ایران از ارتش بیگانه مسئله قنرت و بعضی مسائل مهمه دیگر

۲۵۱-۲۶۵

مقدمه - بیانات دکتر مصدق در جلسه ۲۳ بهمن ۱۳۲۴ (توضیح دوباره معایب قانون تحریم انتخابات - مشکلات تمدید مجلس - اصلاح قانون انتخابات - گله از تظاهرات بی موقع دوباره ناخلاقین شورای امنیت - سوابق تقی زاده و علی سهیلی باز اشاره بوقایع آذربایجان - سه راه حل پیشنهادی دکتر مصدق برای قنرت - نظریه روزنامه کیهان - قسمتی از بیانات آقای دولت آبادی بحث دوباره بعضی مسائل مالی و اقتصادی

۲۶۶-۲۶۹

مقدمه - سؤال نماینده اول تهران - بازمه پرسش دکتر مصدق - درباره آرزو موجود در لندن راجع بتورم اسکناس - در مورد کرایه راه آهن تخلیه ایران از قوای متفقین

۲۷۰-۲۸۰

مقدمه - اعلامیه خبرگزاری شوروی - واکنش اعلامیه در ایران - جهات نگرانی عامه از اعلامیه مزبور - نطق تاریخی نماینده اول تهران انعکاس نطق در محافل داخلی و خارجی کشور آخرین روزهای مجلس ۱۴

۲۸۱-۲۸۴

مقدمه - حوادث روزهای آخر مجلس - تعصن نمایندگان کارمندان قراردادی دولت - مجروح شدن يك مده از مردم - نطق دکتر معاون - نطق کاظمی - انتخاب مباشرین مجلس شورایی در دوره قنرت - اظهار عقیده راجع بکارهای مجلس - خاتمه

مطالب متفرقه ۲۸۵-۳۰۳

آمارقوانین موضوعه مجلس ۱۴ - فهرست نمایندگان مجلس ۱۴ - فهرست وزراء

ردیف	شرح	صفحه	شرح
۸۳	آقای دکتر مشرف نقی	۱	آقای مرتضی فلی بیات (سهام السلطان)
۹۹	> انتشار صادق	۳	> دکتر میلیجو (رئیس کل دارائی)
۹۹	> اسکندر مقدم	۱۱	> ابراهیم حکیمی (حکیم السلک)
	> آقایان: کامبش، اسکندری	۱۹	> بین افندیاری
۱۰۱	دکتر کشاورز - دکتر ادمش	۲۹ و ۲۸	کابینه اول آقای حکیمی
	آقایان: فداکار، دکتر ادمش، پروین	۳۰	آقای سید معین صدر الاشراف
۱۰۲	کتابیاری - شهاب فردوسی	۴۰	> ابراهیم آشتیانی
	آقای رضا نجد	۵۰	> عزت الله بیات
۱۱۰	> سلطانی	۵۱	> سید داود موسی
۱۱۰	> بهبهانی	۵۱	> محمدرضا شهرانچی
۱۲۲	> آصف	۵۲	> محمدرضا فرماغمایان
۱۴۹	کابینه آقای صدر	۵۲	> سرتیب زاده
۱۶۷	آقای محمود بدر	۵۳	> دکتر مضمی
۱۶۹	> مجیدزاده	۵۳	> حاج آقا رضای رفیع
۱۷۱	> فهیمی (فهیم الملک)	۵۴	> مهندس فریور
۲۰۴	کابینه دوم آقای حکیمی	۵۴	> مظفرزاده
۲۱۶	وزرای خارجه سه دولت	۵۵	> مهندس بناهی
۲۱۷	سرور عربولارد	۵۵	> دکتر فلسفی
۲۱۹	مشروالاس مری	۵۶	> بهادری
۲۱۹	آقای نجم الملک	۵۶	> صدر قاضی
۲۲۰	> سر لشکر فیروز	۵۷	> رحیبیان
۲۲۱	> اللهباز صالح	۵۷	> جواد هامری
۲۲۲	> محمود نریمان	۵۹	> نیورناش
۲۲۲	> تقی زاده	۵۹	> سید مهدی عدل
۲۲۶	> علی سهیلی	۶۰	> افتخبی
۲۲۶	> عبدی نوری	۶۰	> صادق
۲۴۱	> حسن ارنجانی	۶۱	> دکتر زنگنه
۲۴۱	> باقر حجازی	۶۱	> امیر پاشا نیوری
۲۴۲	> فراهرزی	۶۴	> فتوحی
۲۴۳	> معصود دزکام	۶۴	> محمد آخوندگر گانی
۲۴۴	> قوام السلطه	۶۹	> ذکائی و اسکندر (ذکائی نوبت عدل)
۲۴۵	هیئت اعزامی بسکو	۶۹	> ندی « « (ذکائی نوبت عدل)
۲۴۷	اعضاء کنندگان اعلامیه ایران و شوروی	۷۰	> حسن اکبر
۲۴۸	معهد علیشاه قاجار	۷۰	> ایکیجیان
۲۵۷	مستربوین	۷۱	> سردار فاخر حکمت
۲۷۲	آقای کاظمی	۷۱	> امیر نصرت اسکندری
۲۸۳	> دکتر معاون	۷۲	> مستر ایمن
۲۸۴			

www.CheBayadKard.com

چون فهرست مندرجات جلد اول این کتاب
بواسطه علی ضمیمه کتاب مزبور نگردید اینک
برای مزید اطلاع خوانندگان عزیز بالحق آن
در این جلد مبادرت نمودیم و در صفحه مقابل
بنظر هم رسد.

فهرست مندرجات

سیر تاریخی مشروطیت ایران (مقدمه

مؤلف) ... صفحه ۱ - ۲۰

از مجلس اول تا چهارم - از مجلس چهارم تا هفتم - از مجلس هفتم تا سیزدهم و قایم شهریور ۱۳۲۰ و مجلس ۱۳ انتخابات مجلس ۱۴ و گزارش کارهای آن - سیاست موازنه منفی - اجرای اصول مشروطیت - لزوم برکناری عوامل حکومت ۲۰ ساله - ورود نمایندگان حقیقی ملت به مجلس - خاتمه مقدمه .

مخالفت نماینده اول تهران با اعتبارنامه

سید ضیاء ... صفحه ۲۱ - ۸۴

مقدمه - چگونه کیسودتای ۱۲۹۹ سابقه يك كلنل انگلیسی - بیانیه دولت امریکا - موضوع فرار داد ۱۹۱۹ - ایام حبس و تبعید دکتر مصدق - تلگراف مرحوم احمدشاه - نامه سید ضیاء به دکتر مصدق - دو پادشاه نامی قاچار - قبول استعفا - وزارت مالیه دکتر مصدق - انتخابات دوره ۷ - معایب دیکتاتوری - پیش بینی آینده - دفاع قنات - نطق سید ضیاء - بیست سال در خارج ایران علت حبس رجال - مسئله کودتا - اوضاع قبل از کودتا - مسئله پلیس جنوب - امتیاز نفت شمال خستاریا - رضا شاه در اول سلطنت - تشکیل دادگاه عالی ملی - نطق مجدد نماینده اول تهران - وزیر عدلیه کابینه مشیرالدوله اصلاح منویات - نطق مجدد سید -

ضیاء - یادی از مرحوم احمد شاه - آرمیتاز اسمیت انگلیسی - وجوه دریافتی سید ضیاء از دولت - الغاء قرار داد ۱۹۱۹ - حفظ اسرار کودتا - نطق آقای فرزند - کودتای مرحوم نوبری - ریشه کودتای ۹۹ - مدرس در حبس سید ضیاء - ریشه فرار دادمنه مقدمه باشوروی - رفتار سید ضیاء با وثوق الدوله پایان نطق فرزند - دفاع سوم سید ضیاء - بیانیه سید ضیاء - اخراج آیرن - ساید - وضع پادگان قزوین - مراسم وزیر مختار انگلیس - در کابینه سپهدار مقدمات کودتا - مراسم وزیر مختار انگلیس - توضیحات سوم دکتر مصدق - احکامات فارسیها نسبت به دکتر مصدق - بیانات مهندس فریور تصویب اعتبار نامه سید ضیاء - علت تصویب اعتبار نامه - مندرجات روزنامه ها (بهرام - رهبر - رعد امروز)

کابینه اول ساعد ، مخالفت با اختیارات

میلیسیو ... صفحه ۸۵ - ۱۱۱

مقدمه نگارنده - معایب قانون اختیارات - حربه طرفداران دکتر میلیسیو - نطق دکتر مصدق - منظور مجلس ۱۳ از استخدام مستشاران - طریق تامین ارزاق عمومی - لیاقت ایرانی در اداره کشور خواستن مستشار از دولت خارجی - معایب آکین نامه دکتر میلیسیو - اخذ مازاد از زارمین - دو نوع اختیار دکتر میلیسیو - انگلیسها و دکتر میلیسیو - تضاد

میلیسپو - يك پیشنهاد مهم و مفید - نامه
مفصل ساعد به دکتر میلیسپو - جواب
ساعد به دکتر مصدق - مندرجات روز نامه
ها (اقدام - رعده امروز - رهبر)

مسئولیت وزراء در حکومت مشروطه

صفحه . . . ۱۴۵ - ۱۵۵

مقدمه نگارنده - نطق آقای امیر تیمور
نطق سر تپ هدایت - نظریه دکتر
مصدق - مندرجات جراید (داد اقدام)
سه نظر درباره عزل و نصب وزیران -
سه طرز حکومت در دنیا - در باب
مجلس سنا (باورقمی) - مقام شاه در
انگلستان - تاریخچه مسئولیت وزراء
در انگلستان - مسئولیت وزراء در
مقابل مجلسین - مسئولیت حقوقی و جزائی
وزراء و نخست وزیران

کابینه بیات و قانون تحریم امتیاز نفت

صفحه . . . ۱۵۶ - ۲۴۹

مقدمه نگارنده - اولین مذاکره مراجع
به نفت در مجلس ۱۴ - نطق دکتر
رادمنش - بیانات ساعد - ورود میسون
شوروی برای امتیاز نفت - نطق ساعد
کفرانس مطبوعاتی در سفارت شوروی
مصاحبه مدیران جراید با کافنار ادره
(آزادگان - نجات ایران - فرمان
باختر - داد) - متینک حزب توده در
پایتخت - نطق اول دکتر مصدق در
پاسخ کافنار ادره - جهات تغییر سیاست
شوروی در ایران - انتقاد از رویه
زمانداران سوم شهریور - پیشنهاد
آمریکاییها برای نفت - امتناع کپانی
از تأدیبه حق الامتیاز - سابقه امتیاز
نفت جنوب - قرارداد کپانی با آرمیتاژ
اسمیت - جریان لغو امتیاز دازسی و
مشغور اساسی از آن - طرح قضیه نفت
در شورای جامعه ملل - نتیجه مذاکرات

قانون اختیارات با قانون اساسی - وضع
ایران در جنگ اول - ملاقات با میلیسپو
سؤال از آقای ساعد - عدم استفاده
از سهمیه کینت خاور میان نماینده میلیسپو
با مستشاران سابق - معایب لایحه فروش
نقره - نامه دکتر میلیسپو به دکتر مصدق
سوالات هشتگانه دکتر مصدق از دکتر
میلیسپو - نامه سوم دکتر میلیسپو به دکتر مصدق
جواب دکتر مصدق بنامه دوم - ادعای
سفارتین انگلیس و روس - نتیجه مبارزه
دکتر مصدق با دکتر میلیسپو - لغو
اختیارات - مصاحبه دکتر مصدق و
سید ضیاء با مدیر مردم امروز راجع به
مستشاران امریکائی

بعضی مطالب مهم راجع بمسائل اقتصادی

صفحه . . . ۱۱۲ - ۱۴۷

مقدمه نگارنده - پشتوانه اسکناس -
تورم اسکناس - نامه بانک ملی ایران
علت تثبیت نرخ لیره - انجمن پولی
و مالی ملل متفق - معایب انحصار
تجارت - زیان نگاهداری کالا در
انبار دات - پاسخ ساعد - پیشنهاد
برای جلوگیری از زبان خزانة کشور
بهای دریا فنی غله منفین - مخالفت
وزیر دارائی - مخالفت ملک مدنی -
تصویب پیشنهاد دکتر مصدق

رد اعتبارنامه خوئی نماینده اول تبریز

صفحه . . . ۱۲۸ - ۱۲۹

مقدمه نگارنده - ایراد قانونی دکتر
مصدق برد اعتبارنامه خوئی

کابینه دوم ساعد . . . . . صفحه ۱۳۰ - ۱۴۴

مقدمه مؤلف - دو عقیده مختلف راجع
برای تسایل - منظور اساسی در اظهار
تسایل - يك واقعه کوچک - در لزوم
اقلیت و ابسترو کسیون - انتقاد از دولت
اول ساعد - معایب آئین نامه دکتر

نظریه دکتر معظی و ایرج اسکندری
 نظریه دولت آبادی - تصویب طرح
 تحریم - طرح آقای رحیمیان -
 انعکاس قانون منع امتیاز نفت در
 مطبوعات داخلی و خارجی (نظریه
 روزنامه های داد - آژیر - ایران
 ما - رهبر - داد) - مصاحبه کافشارادزه
 با بیات - نطق مهم دکتر مصدق -
 نظریه مؤلف - ایراد و اعتراض از
 دو جانب - دلایل منع اعطای امتیاز
 به بیگانگان - اجتناب از سیاست پک
 طرفی - دعوت با اتحاد و اتفاق - جواب
 مندرجات روزنامه آژیر - لزوم تفکیک
 مرام از سیاست - گله از بعضی مطبوعات
 و جراید - در باب الغای قرارداد نفت
 جنوب - دکتر میلیسپو خادم ایران
 نیست - مخالفت با لایحه دولت -
 الغای قانون ۲۳ جوزا - طرح دکتر
 مصدق نسبت بالغای اختیارات دکتر
 میلیسپو - حمله پیشه وری به دکتر مصدق
 مقاله پیشه وری - تجزیه و تحلیل در
 نظریات دکتر مصدق و پیشه وری -
 مابه الاشتراك - مابه الاضرار - خبر
 روزنامه آتش - متن مراسله آقای
 دکتر مصدق بغارت شوروی

رسیدگی با نهادهای نمایندگان

صفحه ... ۲۵۰ - ۲۵۵

طرح طوسی - توضیحات طوسی - نطق
 دکتر مصدق - تصیم قانونی برای
 تشکیل کمیسیون ۵ نفری

استقلال مالی دانشگاه صفحه ... ۲۵۶ - ۲۵۷

مقدمه مؤلف - پیشنهاد دکتر مصدق
 توضیحات دکتر - تصویب پیشنهاد
 باز داشت شدگان سیاسی

صفحه ..... ۲۵۸ - ۲۶۴

مقدمه - بیانات دکتر مصدق - پاسخ

تهران یا امتیاز نامه جدید - دوره اول -
 مالیات و عوارض نفت - دوره دوم -
 نتیجه تمديد امتیاز نفت جنوب - خدمت
 يك ایرانی به بیگانه - معایب دادن
 امتیاز به بیگانه ها - دلیل مخالفت از
 نظر اقتصادی - فصول مهم عهد نامه
 شوروی و تمجید از آن - دلایل مخالفت
 با امتیاز مورد تقاضای شوروی - دو
 طریق برای حل قضیه - نظریات
 مطبوعات (آژیر - رزم) - تمایل مجلس
 بزمامداری دکتر مصدق - عریضه به
 پیشگاه شاه - عریضه بریس مجلس
 علل امتناع دکتر مصدق از نخست وزیری -
 لزوم استخراج نفت شمال - انتقاد بر
 ماده واحده ۲۹ مهر ۲۶ (پاورقی)
 فوائد قانون تحریم امتیاز نفت - لزوم
 تسریع در استخراج نفت - شرایط
 گانه برای استخراج معادن - جهات
 مخالفت اکثریت بازمامداری مشروط
 دکتر مصدق - لزوم اتخاذ سیاست
 موازنه منفی - بك مصاحبه تاریخی با
 شاه ققید - علل عدم اکثریت از
 زمامداری دکتر مصدق - دو تقاضا از دولت
 بیات - مقاله تایمز لندن راجع به نفت
 ایران - رویه دولت شوروی - طرح
 تحریم امتیاز - علت تقدیم طرح تحریم
 مخالفت طباطبائی تجدد - عقیده تهرانچی
 نظریه آقای کاظمی - نظریه دکتر
 رادمشر - عقیده دکتر شفق - توضیحات
 دکتر مصدق - نظریه دکتر کشاورز -
 نظریه تهرانچی - نظریه فرهودی و
 دکتر عبیده - نظریه ایرج اسکندری -
 نظریه دکتر آقایان - عقیده هاشمی و
 دشتی - عقیده تهرانچی و جواب دکتر
 مصدق - عقیده محمد طباطبائی تجدد -
 نظریه مهندس فریور و شریعت زاده -
 نظریه آقایان فرهودی و هاشمی -
 نظریه آقایان سیف پور و دکتر عبیده -

طرح گزارش کیسیون داد گستری -
 گزارش د کتر مصدق راجع پرونده
 تدین (رد نظریات سو کیسیون - جریان
 قضیه - اظهار نظر راجع با اتهامات -
 عدم توجه به پیشهادات کریمی - تحویل
 غله در خارج از تبریز - خریداری غله
 توسط خبازان - آرد ذرت - اظهار
 یأس از داد گستری) بیانات د کتر
 مصدق و فرخ - بعد از هفت ماه معوق -
 ماندن پرونده - تأثیر گفتار حق -
 قرائت گزارش کیسیون داد گستری
 راجع به منع تعقیب تدین و عدم تصویب
 آن - استغای فولادوند - اصرار
 نایبده اول به طرح گزارش کیسیون
 داد گستری راجع بسپیلی - دفاع
 پوررضا - طرح گزارش کیسیون
 داد گستری راجع با اعلام جرائم بر علیه
 سپیلی - ایضاً گزارش کیسیون
 داد گستری راجع با اتهامات دیگر سپیلی -
 گزارش سیم کیسیون داد گستری
 راجع بسپیلی - نطق د کتر مصدق -
 ارجاع پرونده سپیلی بدیوان کشور
 دفاع پوررضا - توضیحات نبوی -
 توضیحات د کتر مصدق - اختد رأی و
 ارجاع پرونده بدیوان کشور - عقیده
 روزنامه جیبه - يك بحث اساسی در -
 باره دادرسی تدین و سپیلی در
 دیوان کشور - معرفی قضات دیوان
 کشور در صلاحیت دیوان کشور مواد
 مورد استناد ما - بیان دو مطلب اساسی -
 ادعا نامه دادستان راجع بتهمین - استرداد
 آت قسمت از ادعا نامه که مربوط با انتخابات
 بندر عباس بوده است - از بیانات دادستان
 کل در محاکمه سپیلی - يك قسمت
 مؤثر از دفاع متهم - قسمتی از دفاع

آقای انتظام وزیر خارجه - توضیحات
 مجدد نایبده اول تهران - بعضی
 ملاحظات درباره بازداشت شدگان -
 اسامی بازداشت شدگان (رجال و
 صاحب منصبان دولت - کارمندان راه آهن
 افسران ارتش - بایوران شهر بانی -
 با توان زندانیهای انفرادی)

اعلام جرم بر علیه سپیلی و تدین

صفحه ..... ۲۶۵ - ۴۱۴

مقدمه نگارنده - گزارش کیسیون
 داد گستری - نظریه د کتر مصدق -
 چطور نقشه سپیلی و تدین از بین رفت -
 بیانات د کتر مصدق - معرفی علی سپیلی
 مقاله منچشر گاردین راجع با ایران -
 چگونه دولتی باید روی کار بیاید -
 اعلام خطر - عکس العملهای حکومت
 دیکتاتوری - نظریات مطبوعات ؛
 (کیهان - مهر ایران) - نامه سپیلی در
 پاسخ نطق د کتر مصدق - جواب مؤلف بنامه
 مزبور راجع بتدین - توضیحات: بهبهانی
 محمد طباطبائی - نبوی - جمله معروف
 د کتر واقعه پانزدهم اسفند - محصلین
 دانشگاه در منزل د کتر مصدق - جلسه
 خصوصی - شلیک نظامیان - نتیجه
 شلیک - د کتر مصدق در مجلس -
 مصدومین واقعه پانزدهم اسفند - تعطیل
 بازار - مشاهدات مولف در آنروز -
 بازگشت د کتر مصدق بمجلس و ایراد
 نطق تاویخی - بیانات رئیس مجلس
 عقاید مطبوعات نسبت بواقعه پانزدهم
 اسفند (ندای عدالت - اقدام - عالم
 بیانیه جمعیت رفیقان - شفق - آرمان
 ملی - آئین - دانشجویان - کیهان
 رستاخیز ایران - آفتاب - پیغام -
 خبردار - کیهان) لایحه دفاعیه تدین

از دفاع سهیلی - دفاع و کلای مدافع
 سهیلی - اظهارات آقای جدلی -
 دفاع دکتر هدایتی استاد دانشگاه و
 پاسخ مؤلف بهر قسمتی از مداخلات
 مشارالیه - رأی دیوان کشور - آراء
 قضات مخالف (رأی جمشیدی و آشتیانی
 رأی نامنی و شهید زاده دادرسی -
 رأی آقای شهید زاده)

بازهم يك مطلب اساسی - خانه مطلب

فهرست اسامی ... صفحه ۵ + ۴ - ۱۲

غلطنامه ... صفحه ۱۴

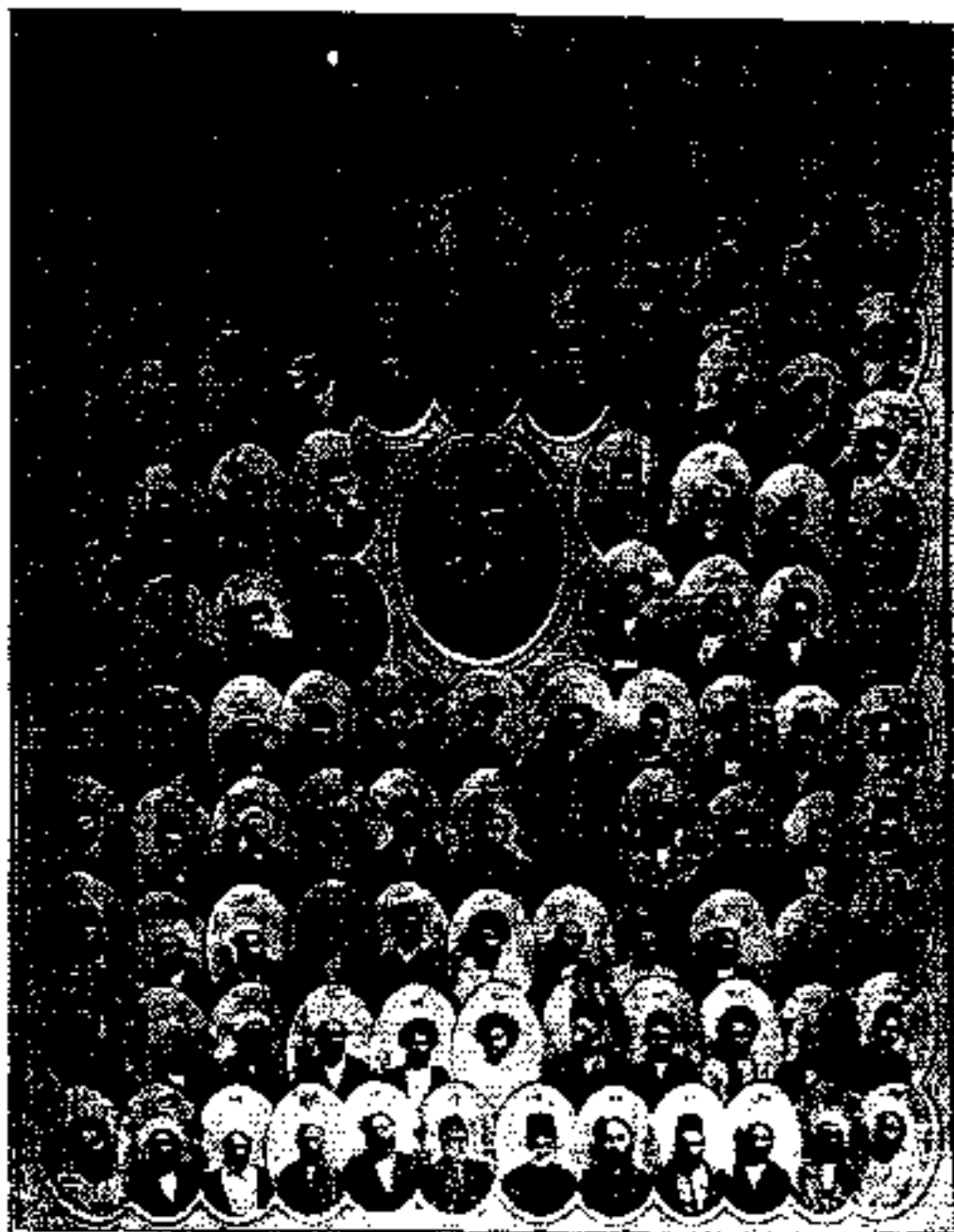
و کلای مدافع - رأی دیوان کشور در
 باره ندین - آراء قضات مخالف در
 محاکمه ندین (رأی شریعت زاده -
 رأی شهید زاده - رأی جهانشاهی -
 رأی قوی - رأی دکتر خوشبین - رأی
 اعتماد مقدم - رأی حشمت الله قضائی) -
 رسیدگی با اتهامات آقای علی
 سهیلی - مقدمه - نظریات دادستان
 کل راجع با اتهامات سهیلی - عین تلگراف
 های سهیلی راجع با اتهامات - بیانات
 دادستان در دادگاه - بیانات دادستان
 در جلسه اول محاکمه سهیلی - قسمت مؤثر

فهرست هکسها

صفحه	شرح	صفحه	شرح
۱۷۳	دکتر بنش وزیر خارجه چکسلواکی	۱۷۹	مجلس اول
۱۷۸	آقای سید حسن تقی زاده	۱۸۲	مجلس دوم
۱۸۶	سید محمد صادق طباطبائی	۱۸۸	مجلس چهارم
۱۹۷	طوسی نماینده مجلس ۱۴	۱۹۴-۱۹۵	مجلس پنجم
۱۹۹	مرحوم ذکاء الملك فروغی	۱۹۷-۱۹۸	مرحوم سیدحسن مدرس
۲۰۱	آقای طباطبائی تجدیدنماینده مجلس ۱۴	۲۰۲-۲۰۳	مرحوم حسن پیرتیا (میرالدوله)
۲۰۴	کاظمی نماینده مجلس ۱۴	۲۰۴-۲۰۵	مرحوم مستوفی الممالک
۲۰۶	دکتر شفق نماینده مجلس ۱۴	۲۰۶-۲۰۷	مرحوم مؤتمن الملک
۲۰۸	دکتر کشاورز	۲۰۸-۲۰۹	آقای خلیلی مدیر اقدام و مرحوم نوبری
۲۱۰	تهرانچی	۲۱۰	آقای سید ضیاء الدین طباطبائی
۲۱۱	دکتر صیده	۲۱۱	ضیاء الملك فرمند
۲۱۲	ایرج اسپکنسوی	۲۱۲	ضیاء الدین نقابت
۲۱۳	دکتر آقایان	۲۱۳	ابوالحسن ابتهاج رئیس بانک ملی
۲۱۴	هاشمی	۲۱۴	مرحوم دکتر علی اکبر دفتری
۲۱۵	دشتی	۲۱۵	آقای ساعد مراغه
۲۱۷	مهندس فریور	۲۱۷	ملک مدنی
۲۱۷	شریعت زاده	۲۱۷	امیر تیمور کلالی
۲۱۸	فرمودی	۲۱۸	سرتیب هدایت
۲۲۰	دکتر معظمی	۲۲۰	دکتر رادمنش
۲۲۲	دولت آبادی	۲۲۲	مرحوم مجید آهی باکالینین
۲۲۳	رحیمیان	۲۲۳	آقای عزت پور مدیر آزادگان
۲۲۶	همشه حدود اراضی نفت شمال	۲۲۶	تغضلی مدیر ایران ما
۲۳۹	آقای سید جعفری شه وری	۲۳۹	زین العابدین فروزش نجات ایران
۲۴۸	ماکسیموف سفیر کبیر شوروی	۲۴۸	آقای عباس شاهنده مدیر فرمان
۲۵۲	گله داری نماینده مجلس ۱۴	۲۵۲	حسین قاطمی مدیر باختر
۲۵۲	مرحوم هرآت السلطنه استعدیاری	۲۵۲	عبیدی نوری مدیر داد
۲۵۵	آقای سردار فاخر حکمت	۲۵۵	وتوق الدوله
۲۶۱	انتظام وزیر خارجه	۲۶۱	حسین علاه
۲۶۲	فرخ (معتصم السلطنه) نماینده مجلس	۲۶۲	مرحوم علی اکبر داور

صفحه	شرح	صفحه	شرح
۳۷۰	آقای ارسلان خلعت بری نویسنده	۲۷۴	آقای امیرعلانی دادستان دیوان کیفر
۳۷۰	> سرتیپ گلشائیان حاکم نظامی	۲۷۴	> عبدالرحمن فرامرزی مدیر کیهان
۳۷۲	عده از قضات دیوان کشور	۲۷۵	> هاشمی حائری مدیر مهر ایران
۳۷۶	آقای هیئت دادستان دیوان کشور	۲۷۶	> علی سهیلی
۳۷۷	> شهباننی دادیار دیوان کشور	۲۸۰	> حسین مکی مورخ و نویسنده
۳۷۹	> مبشری باز پرس دیوان کیفر	۲۸۷	> نبوی نماینده مجلس ۱۴
۳۷۹	> دکتر مصباح زاده	۲۸۹	> علی اقبال نماینده مشهد
۳۸۱	آقای سید حائری نیا دانشجوی معقول	۲۹۰	منظرهٔ دانشجویان در واقعه پانزدهم اسفند
	> تدین بادو و کیل مدافعش (نیاوندی و اوبسی)	۲۹۰	منظرهٔ از حمله نظامیان بدانشجویان
۳۸۲		۲۹۲	> دیگری از حمله نظامیان
۳۸۴	آقای ابراهیم مراد ریگی	۲۹۲	مرحوم رضا خواجه نوری محصل هنرستان
۳۸۵	> مهدی شریعتزاده مستشار تمیز	۲۹۲	آقای منصور اسفندیاری دانشجوی حقوق
۳۸۶	> شهیدزاده دادرس مستشار تمیز	۲۹۳	مرحوم دکتر معاون نماینده کرمانشاه
۳۸۷	آقای دکتر جواد قاضی مستشار تمیز	۲۹۴	آقای سرلشکر ارفع رئیس ستاد ارتش
۳۸۷	آقای اسمعیل تامنی مستشار تمیز	۲۹۴	مرحوم سر پاس سیف رئیس شهر بانی
۳۸۷	> اعتماد مقدم مستشار دیوان کشور	۲۹۹	> خواجه نوری مدیر ندای عدالت
	آقایان جهانشاهی - قضائی - تقوی -	۳۰۰	آقای دکتر میرسیاسی مدیر عالم
۳۸۸	دکتر خوشبین مستشاران دیوان کشور	۳۰۱	آقای ارباب زاده مدیر آرمان ملی
۳۹۳	آقای سهیلی در دادگاه	۳۰۲	آقای محی ایروانی مدیر مجله آئین
۳۹۴	> دکتر هدایتی و کیل مدافع سهیلی	۳۰۵	آقای منوچهر تیمور تاش نماینده
۳۹۹	> جهانشاهی رئیس دیوان کشور	۳۰۵	آقای دانش نوبخت مدیر سیاست ما
۴۰۰	آقای فضل الله آشتیانی مستشار تمیز	۳۰۶	> کاظم پزشکی نویسنده و شاعر
۴۰۰	آقای عبدالباقی جشیدی مستشار تمیز	۳۰۹	> سید محمد تدین
	آقای دکتر قاسم اهری و کیل مستفی	۳۲۵-۳۴۴	آقایان نظی، سرکیب زاده، مجیدزاده - آشتیانی کانوزیاد و دکتر کیان
۴۰۱	مجلس ۱۳	۳۲۹	> منصور السلطنه عدل و وزیر دادگستری
۴۰۱	آقای دکتر جوان و کیل مستفی مجلس ۱۳	۳۴۰	> امیر قاسم فولادوند نماینده
۴۰۲	آقای جدلی و کیل مدافع	۳۵۰	آقای سیدولی شهاب نماینده مجلس ۱۴
۴۰۱	آقای جواد فرخزاد (مقتول)	۳۶۱	> پوررضا >
		۳۷۲-۳۷۳	کارینکاتور تدین و سهیلی در حمام

نمایندگان مجلس اول یا واضعین مذهب قانون اساسی

مدت نمایندگی: از ۱۷ شعبان ۱۳۲۴ قمری تا ۲۳ جمادی الاولی ۱۳۲۶

تعداد نمایندگان: ۱۶۳ نفر

طرز انتخاب: مطابق نظامنامه انتخابات مورخه رجب ۱۳۲۴ روی

اصول طبقاتی (شاهزادگان، اعیان، علماء، تجار، اصناف،

ملاکین، فلاحین)

بِسْمِ تَعَالَى

مقدمه جلد دوم

جلد اول کتاب «سیاست موازنه منفی» که حاوی شرح بک سلسله از وقایع و حوادث سیاسی اخیر کشور و تجزیه و تحلیل دقیق کارهای مجلس چهاردهم بود در بهمن ماه ۱۳۲۷ منتشر گردید و بنا بر وعده‌ای که داده بودیم این جلد که دنباله شرح همان وقایع و حوادث است بایستی در اردیبهشت ماه ۱۳۲۸ منتشر شده باشد متأسفانه اختناق شدید مطبوعات و سخت‌گیری‌های خارج از اندازه مأمورین حکومت نظامی و شهربانی در کار چاپخانه‌ها و وضع خصامی که پس از واقعه بهمن ۱۳۲۷ در کشور پیش آمد و براحتی پوشیده نیست سبب شد که ما نتوانیم بوعده خود وفا کنیم و اکنون خداوند متعال را سپاسگذاریم که بر اثر فداکاری نمایندگان شرافتمند مجلس ۱۶ در القای قوانین نظامنامه مطبوعات موفق شدیم این اثر ناقابل خود را که از نگارش آن جز خدمت بتاریخ کشور و تذکار حقایق منظور دیگری نبوده منتشر و بیسگاه هموطنان ارجمند تقدیم نمائیم:

جلد اول «سیاست موازنه منفی» بیش از انتظار نگارنده مورد توجه و استقبال هموطنان عزیز واقع گردید و این نویسنده بی‌مقدار بوسیله مطبوعات و نامه‌های خصوصی مورد تشویق و اظهار عنایت موالیان خود واقع شدم و چون سلیقه‌ام نیست که مثل بعضی از مؤلفین ضعیفی در اول کتاب برای درج تقریظ یا زکمه فقط باظهار سپاسگذاری از موالیان عظام درستان گرام اکتفا می‌کنم و بی‌اسخ انتقاداتی می‌پردازم که بعضی از قارئین و دوستان بما گفته و یا نوشته اند.

* * *

بما نوشته اند: «کتاب سیاست موازنه منفی تاریخی است که تتبع و تحقیق در آن کمتر بکاررفته و بیشتر بنقل اقوال نمایندگان مبادرت شده است.» جواب ما این-

است اولاً این کتاب يك قسمت از تاریخ مجلس شورای ملی است و از نگارش آن منظور عمده این بوده که در ضمن نیت وقایع مهمه کشور، تنش قوه مقننه و ارزش نمایندگان در حل مسائل سیاسی و بروز ظهور حوادث عظیمه مملکت نشان داده شود و برای اجرای نظریه خود جز همان راهی که پیموده ایم چاره‌ای نبوده است ثانیاً تتبع و تحقیق بیشتر مربوط بتواریخ گذشته و دور از زمان ما است، وقایع و حوادث اخیر هنوز از خاطرها محو نشده که برای نویسندگان این قبیل کتب مجالی برای تحقیق باشد.

با تمام این مراتب هر جا که لازم بوده نگارنده سعی و مجاهدت خود را در روشنی حوادث و ذکر علل و تجزیه و تحلیل مطالب بکار برده‌ام بطوریکه میتوان ادعا کرد هیچ نقطه تاریکی در مندرجات این تألیف دیده نمیشود.

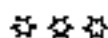
آنها هم که میگویند: «کتاب سیاست موازنه منفی از «حرف» تدوین شده و ملت ایران از «حرف» خسته و از نمایندگان وقتي راضی و خوشنود است که «عمل» کنند...» ایرادشان وارد نیست و بوظیفه نمایندگان آشنا نیستند.

در حکومت مشروطه و رژیم دموکراسی همانطوریکه مطبوعات جز «نوشتن» وظیفه و تکلیفی ندارند نمایندگان هم جز «گفتن» و با عبارت دیگر ایراد نطق و خطابه (البته بنام معنی کلمه) وظیفه دیگری بر عهده آنان نیست.

گفتار نمایندگان «عمل» آنان است و انجام وظیفه برای وکیل مجلس ایراد نطق میباشد و همانطور که نویسندگان با قلم خود کاخهای ظلم و ستم را ویران میسازند و کلای حقیقی ملت هم با زبان و بیان خویش دولت‌ها را بخواست‌های مردم آشنا و افکار عمومی را هدایت و به حقوق حقه خویش واقف میسازند و مثل هزاران سرباز فداکار در مواقع بروز خطر حدود و ثغور کشور را سیانت میکنند.

«عمل» وظیفه قوه مجریه و قضائیه کشور است نه وظیفه قوه مقننه یا مطبوعات... قوه مجریه است که باید گفتار عقیدت نمایندگان و نظرات صحیح مطبوعات را بموقع اجراء گذارد.

پس مجلس جای حرف است و وظیفه نمایندگان تنویر افکار و انتقاد از عملیات دولت میباشد و ما هم در این کتاب که تاریخ پارلمان ایران است حق داشته‌ایم که عمل نمایندگان را منعکس و همچون سنگ محکی غل و غش و قدر و ارزش جالسین کرسی نمایندگان را در دوره نمایندگی نشان دهیم.

درباره معنی و مفهوم «سیاست موازنه منفی» چون پاره‌ای اشتباهات برای بعضی از خوانندگان پیدا شده در اینجا توضیحات مفصلتری می‌دهیم :

در مقدمه جلد اول گفتیم کشورها دارای وضع جغرافیائی خاصی است که ایجاد می‌کند ایران بیطرف بعاند و رجال کشور ما به هیچ یک از دو همسایه ارتباط و بستگی یکطرفی پیدا نکنند و سیاست موازنه را شعار خود قرار دهند و توضیح دادیم که سیاست موازنه بر دو قسم است : سیاست موازنه مثبت و سیاست موازنه منفی - در سیاست موازنه مثبت اصل موافقت و در سیاست موازنه منفی اصل عدم قبول و امتناع است اکنون در این باب بیشتر قلمفرسایی می‌کنیم :

بدون تردید با وضع کنونی جهان، بقا و حفظ موجودیت هر کشور بستگی و ارتباط تام بر روش «سیاست خارجی» آن کشور دارد و سیاست خارجی هر کشور هم باید روی دو پایه اصلی قیام قرار بگیرد :

- ۱) - استعداد و قدرت نظامی و اقتصادی و موقع جغرافیائی مملکت
- ۲) - توجه بوضع دول مجاور و استعداد و تمدن و فرهنگ و تمایلات سیاسی آنها.

درباره استعداد قدرت نظامی و وضع جغرافیائی کشور عزیزمان احتیاج بشرح و توصیف زیاد نیست و حوادث شهریور ۱۳۲۰ نشان داد که ما ضعیف هستیم - ضعیف تر از آنچه تصور می‌کردیم - در این چند سال هم بر فرض اینکه با اسلحه فرسوده بعضی از دول بیش از پیش مسلح شویم باز قدرت و استعداد نظامی و اقتصادی ما با قیام از شهریور تفاوت بارزی نخواهد داشت .

وضع جغرافیائی ایران هم معلوم است در شمال هزارها کیلومتر با روسیه شوروی مرز مشترک داریم یعنی از حدود «آرارات» گرفته تا جبال «هندوکش» با این همسایه هم مرز هستیم و در مشرق و جنوب هم با دولت انگلستان ارتباط داریم .

روسیه شوروی چه در زمانی که در تحت سلطه و حکومت تزارها بود و چه امروز که رژیم کمونیست در آن حکمرمائی دارد یک دولت قوی و یک همسایه نیرومند برای ایران بوده است .

ملل شوروی ساکن نزدیک سرحدات ایران از قبیل: ترکمنها و تاجیکها و تاتارها و از آنه با ایرانیان مشترکاتی در رشته های تاریخ و زبان و آئین دارند و برای تجارز احتمالی بایران خود بخود عوامل مساعدی بشمار میروند.

انگستان نیز از لحاظ کشورهای مشترك المنافع بریتانیا همچون پاکستان و هندوستان با ایران مربوط و در طول مدت دو قرن نیز در این کشور برای خود منافع و مصالح مهمی ایجاد کرده و در هر کشوری هم که منافعی دارد دخیل در سیاست بوده است پس تکلیف ایران با این دو دولت مجاور قوی که بین آنها نیز در طول يك قرن ونیم اخیر رقابت شدید بوده و هر دو برای استقلال و موجودیت ایران خطرناک بوده اند چیست؟ سیاست خارجی ایران باید روی روی چه محوری بگردد؟
تصور میکنم هر صاحب عقل سلیمی جواب خواهد داد:

بلكم با خبر پير قطع چتر از سیاست موازنه است و پير از خود خبر نبرد

وقایع و حوادث یکصد و پنجاه سال اخیر نیز این حقیقت را بما میآموزد و از تجزیه و تحلیل حوادث میفهمیم: هر موقع پادشاه و رجال دوراندیش از سیاست موازنه تبعیت کرده اند استقلال و تمامیت سرزمین این کشور محضوظ و مصون بوده و هر وقت سیاست موازنه را کنار گذاشته و يك همسایه تمایل پیدا کرده اند بلافاصله دچار عکس العمل شدید سیاست همسایه دیگر شده و حال ایران تباه بوده است و یکی دوباره که رقابت این دو خاتمه یافته و با يك حریف از میدان سیاست دور شده است باز گرفتار قراردادی همچون قرارداد ۱۹۰۷ یعنی قرارداد تقسیم کشور ما بین روس و انگلیس و یا قرارداد ۱۹۱۹ یعنی قرارداد شومی که استقلال کشور را لطمه دار می نمود، گردیده ایم...

امروز هم همینطور است اگر ما باندروز آقای «مک کی» و آقای «راسل» معا و این وزارت خارجه امریکا که عهده دار امور خارجه میانه و خاور دور هستند گوش بدهیم (۱) و بخواهیم بقول ایشان: «با ملت های آزاد همکاری نموده و از سیاست بیطرفی که خطرناک و بیهوده است اجتناب کنیم» کشورمان را تباه و استقلال و تمامیت ارضی ایران را لطمه

دار ساخته ایم. ادعای معاونین و وزارت خارجه امریکا باینکه: «هر ملت که بمقررات منشور ملل متحد احترام میگذارد نمیتواند بیطرف باشد» با موقع جغرافیائی ایران منطبق نیست. ملت ایران در عین حال که بمقررات سازمان ملل احترام میگذارد و برای بقای سازمان ملل از جان و دل کوشا است در حال حاضر نباید و نمیتواند در اجرای سیاست موازنه در روابط خود با دو دولت مجاور و سیاست بیطرفی بین دو بلوک شرقی و غربی خودداری کند و اتخاذ سیاست یکطرفی و پیوستن ایران یکی از دو بلوک با مصلحت ایران مخالف است. این نکته را هم نیز درباره سیاست موازنه تذکار دهیم که: مقصود ما از سیاست موازنه، سیاست موازنه «منفی» است نه سیاست موازنه مثبت.

لازمه سیاست موازنه مثبت اینست که برای هر کدام از دو همسایه امتیازات و مزایای متساوی در ایران قائل شویم یعنی هر گاه فرضاً از لحاظ حسن روابط بیکی اجازه تاسیس فرودگاه بدهیم با تقاضای دیگری در این مورد موافقت نمائیم.

چون مضار و معایب این روش معلومست بنا بر این: اجرای سیاست موازنه منفی برای ما جنبه حیاتی دارد باین طریق که در عین حسن ارتباط با دو همسایه یا دو بلوک از تسلیم بتقاضای هر یک از طرفین اجتناب میشود و البته این روش هم بنفع کشور بوده و هم موجب تحریک دو همسایه رقیب نخواهد شد.

در اینجا بتوضیحاتی که انگارش آن ضروری بود خاتمه میدهیم و فقط یادآور میشویم که در این جلد نیز مانند جلد اول سعی شده نقش مجلس چهاردهم در اجرای سیاست موازنه منفی بخوانندگان ارجمند نشان داده شود.

آن قسمت از اقدامات مجلس چهاردهم که در این کتاب تشریح و توصیف شده از قبیل ابستروکسیون اقلیت بر علیه کابینه سدر، مخالفت با کمیسیون سه جانبه با اعتراض به قانون تحریم انتخابات و با انتقاد از کابینه دوم حکیمی وء. لیات تعی زاده در سازمان ملل و . . . همه برای اجرای سیاست موازنه منفی بوده و الحق از این روش استفادات قابل توجهی برای مملکت حاصل گردیده است و ما خوشوقتیم که در مجلس ۱۶ نیز کوشش و مساعی اقلیت شجاع و با شهاقت (نمایندگان جنبه ملی) برای همین امر که حیات ایران بآن بستگی دارد مصروف میشود.

امیدواریم بزودی در مجلدات دیگر این کتاب که آرزوی انتشار آن را داریم بتوانیم

اقدامات مجالس دیگر را بنظر هموطنان ارجمند برسانیم. **و من الله التوفیق و علیه التکلان**

گزینه بیات و علت سقوط آن

دولت بیات که بواسطه آراء فراکسیون‌های «مپهن» و «اتحاد ملی» تشکیل شد در چهارم آذرماه ۱۳۲۳ بحضور اعلیحضرت شاهنشاهی و در پنجم آذر بمجلس شورای ملی معرفی گردید.

این کابینه چون بافکار عمومی اهمیت میداد و میخواست کاری بمرخلاف نظریات مردم نکند لایحه «الغای اختیارات دکتر میلیسپور رئیس کل دارائی» را در بیست و سوم آذر بقیدیک فوریت تقدیم مجلس نمود که در جلسه ۱۸ دیماه تصویب شد ولی اینکار سبب گردید که فراکسیون مپهن و بسیاری از نمایندگان

دیگر بادرلت بیات مخالفت کنند و تصمیم بگیرند که بلوایح آن رأی ندهند و دولت هم برای اینکه مخالفین بمقصود نرسند از تقدیم پیشنهادات و رفتن بمجلس طفره میرفت و منتظر بود که آنها در تصمیم خود تجدید نظر کنند و کارها جریان عادی خود را طی نماید.

مخالفین توسط یکی از نمایندگان با آقای بیات پیغام دادند که در مجلس با او موافقت میکنند و مقصودشان این بود که دولت در مجلس حضور بهرساند و بنحوی از انحاء آنرا

جناب آقای مرتضی قاریات (سهام‌السلطان)
نخست وزیر اسبق

در اقلیت بکنارند، موافقین هم میل داشتند که دولت در مجلس حاضر شود و برده از روی کار بعضی از نمایندگان بر ندارد و اسرار مگورا فاش نماید و ثابت کند که علت مخالفت نظریات شخصی است و بهیچوجه با منافع اجتماعی و مملکت ارتباطی ندارد.

این بود که در جلسه ۲۸ فروردین ماه ۱۳۴۴ دولت حضور بهر رسانید و چون از موافقت مخالفین کاملاً مأیوس نبود علل و جهات مخالفت را نه بطور تصریح بلکه تلویحاً اظهار کرد و نظر باینکه بوعده آنها اطمینان کامل نداشت تقاضای رأی اعتماد هم نمود ولی آقای علی دشتی یکی از نمایندگان موثر و مخالف که میخواست نظریات اکثریت را عملی کند برخلاف نظامنامه پیشنهاد رأی اعتماد نمود زیرا طبق ماده ۶۴ نظامنامه مجلس نمایندگان وقتی میتوانند پیشنهاد رأی اعتماد کنند که دولت را استیضاح کرده باشند و در غیر موارد استیضاحی هر گاه دولت لایحه پیشنهاد کرد و مجلس با آن موافقت نمود خود دولت باید تقاضای رأی اعتماد کند و تکلیف خود را برای آتی معلوم نماید، نتیجه اینکه پیشنهاد آقای دشتی مورد رأی واقع شد و نمایندگان که وعده موافقت داده بودند تمام ورقه آبی دادند و دولت سقوط کرد و نطق آقایان بیات و دشتی و دیگر مصدق که از مذاکرات مجلس شماره ۵۱ صفحه ۲۴۷ نقل میشود جریان آن روز را روشن مینماید:

شرح خدمات دولت و فداکاریهای مبذوله

نخست وزیر - البته بنده ای قسمت استیضاح را که شنیدم خیلی خوشوقت شدم که يك مطالبی را که بر علیه دولت اظهار میشود و يك نظریات مخالفی که اظهار میشود در مجلس شورایی مطرح شود و بنده هم اگر چه اسبابی دارم در مجلس شورایی اظهار میکنم تا مجلس شورایی حکومت بکند ولی حالا اینطوریکه آقای رئیس فرمودند از آن استیضاح صرف نظر کردند و مسترد کردند (۱) بنده مجبور هستم برای اینکه وضعیت دولت روشن بشود حالا که از طرف آقایان نمایندگان استیضاحی نشده خود بنده مطالبی را که دارم بعرض مجلس شورایی برسانم و البته قضاوت آن بسته بنظر مجلس شورایی است.

جندی است از ناحیه بعضی اشخاص معینی نسبت با اکثریت دولت مطالبی اظهار و شهرتهائی داده اند که اغلب آنها را بایی نزاکتی های مخصوصی در پاره ای از جزایر منعکس نموده اند برای من که با اصول و قوانین و آئین نامه مجلس شورایی آشنا هستم بسی جای تعجب بود که در مجلس بهیچوجه از مجرای قانونی که سؤال و استیضاح است اقدامی نشود و در خارج این تبلیغات که انتشار آن در ولایات جز تضعیف دولت مرکزی و هرج و مرج نتیجه دیگری نخواهد داشت (صحیح است) نموده اند - بنا بر این بدو مخالفین گوشزد نمود که اگر عدم رضایتی است از طرق قانونی وارد تا دولت هم در مجلس شورایی حاضر شده پس از طرح مطلب تکلیف خود را بوسیله قضاوت مجلس بفهمد. متأسفانه باز هم تأثیر نکرده و بر مخالفت بعضی روزنامه ها افزوده شد لذا منضم شدم که برای خاتمه دادن باین اوضاع من بمجلس شورایی آمده و از مخالفین خود در مقام استیضاح یعنی تقاضای توضیح برآیم، نظیر

۱ - مقصود استیضاحی است که سید ضیاء الدین روز قبل از این جلسه نمود ولی بعداً بنا بنظر متولیان مجلس آنرا مسترد داشت.

پیش آمد عید و بعداً هم انتخاب هیئت رئیسه این منظور بتأخیر افتاد. در جلسه قبل هم عبارت «استبصار را بخوایند» بگویم خورد که خیلی خوشوقت شدم که ایرادات و اعتراضات را که بن دولت من دارند در مجلس اظهار و قضاوت شود در صورتیکه موضوع را نیدانستم و بکلی خود را برای طرح فوری آن در این جلسه حاضر نمودم. حالا هم که معلوم میشود استبصار را مسترد کرده اند. بنابراین، این جانب عسرایض خود را بر عرض مجلس شورای ملی می‌رسانم:

درست چهار ماه و چند روز پیش بود که در تعقیب تمایل مجلس شورای ملی و فرمان های پوزنی مسئولیت اداره امور مملکت بعهده من واگذار شده است، فهرست کارهایی را که در این مدت انجام پذیرفته باختصار عرض می‌رساند. موقعیکه تشکیل دولت بن تکلیف شد پاره ای از دوستان مجلسی و خارج مرا از قبول این مسئولیت منع میکردند زیرا میگفتند برای اینکه دولت شما یا هر دولت دیگری نتواند بانجام خدماتی توفیق یابد لازم است در مجلس اکثریت ثابتی از آن پشتیبانی کند و در این مجلس چنین اکثریتی هیچگاه بوجود نخواهد آمد، من این اندازه بدینی را شخصاً جایز ندانستم و علاوه از فرصتی که برای خدمت بکشور برایم پیش آمده بود نمیتوانستم چشم پوشی کنم این بود که تسلیم نظر آن دوستان نشدم و خود را برای خدمت گذاری آماده ساخته با همکاران خودم احتیاجات مبرم مملکت را در نظر گرفته آنرا بصورت برنامه از تصویب مجلس گذرانیده با ایمن و عشق و علاقه ای که شاید کمتر نظیر پیدا کند شروع بکار کردم.

دولت من در آغاز کار مواجه شد با موضوع اختیارات اقتصادی دکتر میلیسپو تکلیف این امر که چندین ماه وقت دولت های سابق را بی نتیجه گرفته و مورد علاقه اکثریت مجلس

بود عیببایست معلوم شود جدیتی که دولت در این باب بخرج داد از طرفی و از طرف دیگر بواسطه تشکیل کابینه که از ابتدا اختلاف نظری حاصل شده بود سبب شد که از همان روزهای نخست بعضی از موافقین اولیه از من روی گردان شدند این پیش آمده نمیتوانست دولت را از انجام وظیفه منحرف سازد زیرا قضیه رئیس کل دارائی جنبه عادی را از دست داده و بصورت نامطلوبی درآمد بود بطوریکه حیثیت ملت و دولت تصفیه سریع این امر را ایجاب مینمود. من کار تمام باینکه موافقین دکتر میلیسپو چه دلایل خصوصی و عمومی برای موافقت خود اقامه میکردند یاد دلد داشتند ولی یک دلیل بود که از ذکرش خودداری نمیشد و برنده ترین دلایل آنها بشمار میرفت

دکتر میلیسپو رئیس سابق کل دارائی

و آن این بود که خاتمه دادن باختیارات اقتصادی بسا بخدمت مشارالیه ممکن است لطمه ای

بروایط ایران و امریکا وارد آورد پس لازم بود دولت حزم و احتیاط را از دست نهد و با تدبیر عمل کند تا هم منظور اکثریت نمایندگان مجلس حاصل شود و هم از مفاسد متصوره جلوگیری بعمل آید.

آقایان معزوم تمدیق مفرمانند که این موضوع بهمین صورت مطلوب خاتمه پذیرفت و امروز روابط ما با دولت آمریکا که یکی از متقین بزرگ ما است مانند همیشه بر پایه های متین استوار است و در ازگان دوستی دو کشور هیچگونه خلل و تزلزلی راه نیافته است.

در فیال این موقعیتی که نسبت دولت شده بود انتظار میرفت آقایان اینکه در ابرار موافقت تردید میکردند تغییر عقیده داده در صف مواظبن در آید و پشتیبان دولت و اقدامات او واقع شوند این انتظار متأسفانه یهوده بود زیرا آن آقایان نه تنها روی موافق نشان ندادند بلکه بر مخالفت خود افزودند و از آنچه موجب داسردی است فرو گذار نکردند. در عین حال دولت در انجام وظایف محوله نغلت را جائز ندانست به روز حستی بود در راه اجرای برنامه خود قدمهایی برمیداشت چنانکه در قسمت خارجی روابط حسنه را با سایر متقین بزرگ ایران تشدید نموده و با وجود اظهارات بعضی اشخاص و انتشارات پاره جراید که گویی خود را موظف میدانستند باینکه میان ایران و آن دول گدورتهائی ایجاد کنند حسن قیام موجود را نه تنها باقی و برقرار نگاهداشت بلکه بتقویت و تأیید آن نیز توفیق حاصل نمود.

در قسمت اصلاحات تشیعی نیز کام عالی برداشته برای بهبود حال کارگر و زارع و جلوگیری از بیکاری و ترفیه حال مردم طرحها و نقشه های کشیده و نوایحی تهیه دیده که برخی از آنها مانند «دلائحه قانون کار» و «دلائحه تأسیس انجمن های کشاورزی» و «دلائحه عمران و آبادی» تقدیم مجلس شورای ملی گردیده و اصلینان دارد که اجرای این قوانین هم منضم مساعدت بزارعین و کارگران و بهبود اوضاع فرهنگ و بهداشت خواهد بود و هم بسیاری از افرادی را که ممکن است بعد از جنگ بیکار شوند بکار خواهد داشت و همچنین در قسمت اقتصادی پس از سلب اختیارات رئیس کل دارائی برای اینکه تا سازمان جدید داده نشده در کار این قسمت وقفه ای روی نهد ادارات مختلف آن را تحت نظر رزسی مسئول ایرانی موقتاً بصورت سابق حفظ نمود و در مدتی کوتاه از قریبهای بسیار که سابقاً در این قسمت ها معمول بوده و شمه از آنرا چندی پیش با اطلاع مجلس شورای ملی رساند جلوگیری کرده است علاوه بر وجود این ادارات صرفه جوییهای مهم جعل آمده و کارهای دیگری صورت گرفته است که شاید منضم چندین ملیون تومان فایده برای خزانه ملکیت بوده است. ضمناً سازمان جدید اقتصادی را در مدتی که قانون مین کرده بود طرح ریزی نموده متصدیان اجرای آنرا بکار گماشته و امیدوار است همینکه تشکیلات جدید بکلی عملی گردید از ضرر بزرگ علیه جلوگیری شود و بطور کلی در قسمت اقتصادیات خدمات شایان بمنصه ظهور برسد.

در قسمت آبیاری نیز مطالعات و اقداماتی صورت گرفته از جمله کیسبونی باهوازرغه گزارشی تهیه نموده و نقشه ای داده است که باید بسوخت اجرا گذاشته شود.

همچنین برای آب گوهرنگ شرکتی تأسیس یافته و البته شروع بکار خواهد نمود. یکی از کارهای مفید تأسیس شرکتی است بمنظور ساختن خانه برای کارمندان دولت لازم بدگر نیست که این اقدام علاوه بر اینکه مستخدمین را صاحب خانه کرده

گزیانشان را از يك گرفتاری بزرگ رها خواهد ساخت چندین هزار کارگر را نیز بکار و خواهد داشت .

در بسیاری امور دیگر نیز مصالمتی شده که ذکر آنها را به موقع خود محول میکنیم و چون لوایح قدیمی هیچیک مورد توجه نشده و از مجلس نگذشته از تقدیم آنها خودداری شده فعلاهیستدراطیستان میدهم که در سال جاری پس از تصویب بودجه دولت خواهد توانست دست بیکرشته اقداماتی بزند که برای منلکت و ملت بسیار لازم و مفید خواهد بود . علاوه بودجه کشور را برخلاف سنوات قبل در موقع خود تقدیم مجلس داشته ولی تا حال کیسیون در آن باب مذاکرانی ننشوده ؛ این بود خلاصه اقدامات دولت که علاوه بروخطاف عادی و جاری وزارتخانه ها و ادارات در زمینه برنامه قدیمی مجلس در این مدت چهار ماه و چندروز صورت گرفته است . ذکر اینها برای خودستائی نیست زیرا من اذعان دارم باینکه در ایستت بیایستی بیش از این کار شده باشد اصولا و فنیکه صرف کار میشود و کوشش و مجاهدهای که بعمل میآید با نتایجیکه عاید منلکت میگردد متناسب نیست و علت عمدۀ این عدم تناسب یکی اینستکه دولت چنانکه باید و شاید از طرف مجلس شوراییلی پشتیبانی نمیشود و آقایان نمایندگان در تشکیل کمیسیونها و مطالعه و تصویب لوایح قدیمی بقدر کافی ابراز علاقه نمیفرمایند ، دیگر اینکه بعضی از آقایان قوئی باصل تکنیک قوا توجهی نداشته و دخالت در کارهای قوه مجریه را مجاز و طبیعی میدانند در صورتیکه رعایت اصل مزبور در حکومت دموکراسی شرط ضروری پیشرفت امور است و همچنانکه دخالت دولت در کارهای قوه مقننه نا پسندیده است و منتهی باستبداد و دیکتاتوری میشود دخالت و اعمال قوۀ پارلمان هم در کارهای قوه مجریه مفاسدی مهم در برداشته کارها را فلج میکنند و از قدرت دولت میگاهند و اوراد را اجرای قانون ناتوان میسازد باری بیفایده نیست که این نکته نصب العین همه باشد که شأن مجلس شوراییلی وضع قانون و نظارت در حسن اجرای آنست و وظیفه دولت تهیه قسه های اصلاحی و اجرای قوانین موضوعه است علاوه بر آنچه ذکر شد بعضی از آقایان غیر موافق در خارج و داخل مجلس بطرز غیر رسمی اقدامات و مذاکرانی میکنند که قسمتی از آن در جراند منعکس میگردد و جز تضعیف قوه مجریه نتیجه ای ندارد . نونۀ این کارشکنی ها و این مشکلات و موانعی که در راه دولت ایجاد گردیده هنگام تعیین تکلیف دکتر میلیو بخوبی ملاحظه شد (در اینموقع بین تماشاچیان همه شروع شده بود) .

امیر تیمور - آقای رئیس خواهش میکنم توجه مؤثری برای حفظ آسایش بفرمائید چون این وضع خوش آیند نیست و هیچ سابقه نداشت .

رئیس - چون جمعیت زیاد است و حاحم نیست و میخواهند وارد مجلس شوند از اینجهت بیاور میشود اگر اجازه میفرمائید بکریب تنفس داده شود .

چند نفر از نمایندگان - نفس لازم نیست آقای نخست وزیر بفرمائید .

نخست وزیر - نونۀ دیگر انتشاراتی است راجع بنسیم اسلحه میان ایلات و عشائر و تشکیل اتحادیه آنها که در آنموضوع جدا گانه توضیحاتی بر من مجلس رسیده است و همچنین انتشار این خبر معمول دیگر که امریکاییان در اینموقع که میخواهند از ایران بروند در تمام طول راه آهن همه بناهای خود را خراب و با خاک یکسان کرده و کلبه آلات و ادوات و اشیاء و لوازم مؤسسات خود را از ایران خارج میسازند . معلوم است که این خبر کتب بعضی است زیرا هیچ بنائی خراب نشده و هیچ چیز از ایران خارج نگردیده است .

وصد ها مسائل دیگر که جزئیات کردن دولت و مشوب کردن اذهان صوم نتیجه نیبند
 مأمورین دولت مشغول رسیدگی هستند بینند چه نسبت از اسباب و ادواتیکه امریکاییان-
 دارند برای ایران قابل استفاده است ضمناً برای واگذاری آنها هم در تهران و هم در
 واشینگتن اقداماتی در جریان است و هم اکنون برای خرید قسمتی از انومیلپهای ژبادی
 آنها مشغول مذاکره هستیم و برای چیزهای دیگر نیز ترتیب لازم داده خواهد شد .

اینها نمونه هایی بود از مشکلات و موانع روزافزونیکه برای دولت ایجاد میشود
 ازبشرفته کارو حسن انجام وظیفه جلوگیری میکرده است .

من بخوبی میدانم که دولت برای انجام وظایف سنگین خود معساج بمواقت و
 پشتیبانی اکثریت مهم وثابت آقایان مجلسیان است و درعین حال اعتراف میکنم بیاینکه
 تحصیل این مواقت و این اکثریت کاری آسان نیست . رعایت نظریات همه آقایان
 برای کسیکه پای بند باصول و قیودی باشد بسیار دشوار بلکه محال است خاصه
 اگر خدای نخواسته آن نظریات خصوصاً باشد و همیشه با منافع و مصالح
 عمومی مطابقت نکند . مخالفین درمن قطعه های ضعیفی تشخیص داده اند یکی از این
 نقاط ضعف که بآن اشاره فرموده اند ولی بزرگترین آنها هست همین عقید باصول اخلاقی-
 است که مزاحم بودن خود را از همان روزهای اولی که شروع بکار کردم نشان داد و در
 اطراف من محیطی نامساعد و نامهربان ایجاد کرد ، بیش از این نمیخواهم توضیح دهم ، تو
 خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل »

از توضیحاتیکه ممکن است بحیثیت و اعتبار قوه مقننه لطمه بزند باید حتی الامکان اجتناب
 نمود این عقیده من است و آنرا در ضمن نطقهاییکه در رادیو ابراد کرده ام تذکر داده ام و مخصوصاً
 از باب جرأید را بر رعایت احترام مجلس شورای ملی که مرکز نقل کشور است مکرر دهنوت
 نموده ام و امید دارم هیچگاه مجبور نشوم برخلاف این عقیده خود اقدامی نمایم ، در هر حال
 در این موقع من تأسف دارم از اینکه چهار ماه و چند روز زمامداریم سبب شد که پاره ای از
 دوستان و همکاران قدیمی مجلس و پاره ای از نامه نگاران از من رنجیده خاطر شدند ولی
 در عین حال ضرور و سرفرازم از اینکه قدمی برخلاف مصالح عالیه کشور
 برداشته ام (صحیح است) و باعثی سرشار درهدتی افندک بی پروا خدمائی
 هم انجام داده ام (صحیح است) زیرا نباید فراموش فرمایید که روزی این دولت
 شروع بکار کرد (البته از تکرار مطلب معذورم خواهید داشت) که آرامش و سکون در مملکت
 نبود هر روز از نقاط مختلف تلگرافهای اضطراب آمیز راجع به اجتماعات و تظاهرات و
 غیره می رسید و در پاره ای نقاط امنیت مختل گردید و کار آقای دکتر میل سبوم موضوعی بفرنج-
 شده و بر مشکلات افزوده بود و ضمناً در قسمتی از افق سیاست خارجی ابرهای تیره فامشرا کم-
 بود . من اختصار دارم باینکه در این مدت کوتاه و با وجود همه کارشکنیها با بسیاری همکاران
 خود بر این مشکلات فائق آمده و از اقدامات خود تشایج نیکو بدست آورده ام مخصوصاً
 خوشوقتم که در این موقع سیاست خارجی ما روشن است و با همه همسایگان و متفقین بدون
 استثناء حسن قاهم کامل برقرار میباشد و اگر کسی خلاف اینرا گفته باشد بروی اغراض شخصی
 و برای مشوب ساختن اذهان و سوء استفاده بوده است .

در خاتمه اجازه میخواهم این نکته را بآقایان تذکر دهم که ملت نجیب ایران در
 این چند سال اخیر محرومیتها و سختیهای فراوان تحبیل کرده و امروز استحقاق و احتیاج
 مبرم دارد باینکه در اوضاع و احوالش بهبود کلی حاصل گردد و از طرف زمامداران در

زمین تسیم بهداشت و اجرای تعلیمات اجباری و بطور کلی ترفیه حال عامه و تسرفی مملکت قسمهای جدی برداشته شود و مخصوصاً آقایان نمایندگان را توجه میدهم باینکه ما در ایام غیر عادی بسر میبریم - در این روزها است که برای جهان سازمان نوینی طرح میشود و سر نوشت ملل و دول نمین میگردد و بر هر فرد وطن پرستی فرض است که نظریات خصوصی و شخصی را کنار گذارده و فوّه مخته و دولت هم وظیفه دارد با توجه بیاریکی موقع و مسئولیت بزرگ خود با روح وحدت بطور جدی با هم تشریک مساعی کند تا بخواست خداوند برای آینده کشور وضعی تأمین شود که هم درخور تمدن باستانی و حیثیت تاریخی ما باشد و هم با همسایکه کشور ایران در پیروزی ملل متحده داشته و فداکاریهایی که نموده است متناسب باشد من بقیه دارم که این نظریات و این آرزوها مورد تصدیق و تأیید افکار عمومی ملت ایران است و نیز اطمینان داشته و دارم که نمایندگان ملت با اقداماتی که دولت در این چند ماه اخیر برای اجرای آن نظریات و اعمال صورت داده و در فوق بآنها اشاره گردید کاملاً مواظت دارند زیرا اگر موافقت نداشتند و ایراد و اعتراضی در بین بود مطابق آئین و رسوم حکومت مشروطه و دموکراسی و سوابق موجود دولتها مورد استیضاح قرار میدادند و چون روز قبل از طرف آقای آقا سیدضیاء الدین طباطبائی استیضاحی ب مقام ریاست مجلس تقدیم شد خیلی خوشوقت شدم که خطاها و اشتباهات دولت خود را دانسته در مقام دفاع برآیم ولی از عبارات آن ورقه جز يك مسأله کلی بحثی ندیدم و اعتراض ایشان بطور کلی روی جریان و ضمیات بود که خیلی مایل بودم مطرح شده و پرده از روی کار برداشته شود و همین آن که باعث ضعف دولت و اختلال انتظامات در کشور بوده و حتی سعی مینمایند حسن روابط با همسایگان را مختل نمایند معرفی شوند ولی متأسفانه ایشان استیضاح خود را مشرد داشتند پس اینکه دولت استیضاح نشده است خود دلالت میکند بر اینکه مجلس ایرادی بر دولت ندارد و اگر معدودی از آقایان عدم رضایتی داشته باشند مربوط ب نظریات خصوصی است که نمیتوانند موضوع مذاکره علنی و رسمی استیضاح واقع شود مهرباناً چون بعضی از آقایان ناراضی چندی است در داخل و خارج اکثریت دولت را در مجلس متزلزل معرفی میکنند و درباره جرائد هم در این باب چیزهایی نوشته اند تقاضا دارم امروز مجلس شورایی نظر خود را در این خصوص اعلام دارند یعنی میان دولت و مخالفین داوری فرمایند تا هم تکلیف دولت معلوم شود (صحیح است) و هم زمینه برای قضاوت افکار عمومی و تاریخ فراهم گردد .

رئیس - یستهاد آقای دشتی قرائت میشود :
 یستهاد میکنم رأی اعتماد گرفته شود
 رئیس - آقای دشتی بفرمائید .

بیانات آقای دشتی

دشتی - عرض کنم یکوقت میخواستیم قضیه لوٹ شود و جار و جنجال راه بیندازیم که مجلس ختم شود و برویم بی کار خودمان . البته این خیلی خوب است ، و این يك امری است که بهین طریق عمل شود ، ولی یکوقت در مجلس شورایی که مرکز ثقل سیاست مملکت است میخواستیم قضیه ای را حل و فصل کنیم . برای حل و فصل کردن قضایا هم يك نظاماتی در مجلس است که باید مطابق آن نظامات امور حل و فصل شود تا قضاوت بجائی بشود اعجاز اینکه آن قضاوت مطابق میل بنده باشد یا نباشد . چیزهایی که در مجلس مطرح میشود یا لایحه است یا یستهاد دولت و وقتی اینها شد چیزی مطرح نمیشود ، اینجا آقای نعت وزیر آمدند يك تذکراتی فرمودند از خدمات خودشان و از غرض مغرضین يك چیزهایی گفته

یعنی تا آن اندازه که صلاح میدانستند گفته و بدهم ... اینرا برای چه بیان کردند برای این بود که یکماه، یکماه و نیم است که این محبت هست که بعضی میگویند که دولت اکثریت دارد و بعضی میگویند ندارد اکثریت داشتن و اکثریت نداشتن که معنایست بنظر بنده دولت مملکت دمکراسی در هر دقیقه دولت باید مطمئن باشد که اکثریت قاطع دارد یا ندارد بنده از شما میروم که دولتی که اکثریت قاطع نداشته باشد چگونه میتواند کار کند؟ آخر چه فایده دارد؟ دولت باید تکلیف خودش را بداند تا بتواند کار بسکند. پیشنهادی که بنده کردم برای این است که تکلیف معلوم شود شاید دولت هفتاد و هشتاد رأی داشته باشد آقای آنکسی که مخالف با دولت است او استیضاح نکرده است او را میخواهید ملزم بکنید که بیاید استیضاح کند (ایرج اسکندری - چرا نکرده است؟) دلش نخواسته است (دکتر کشاورز - چرا دلش نخواسته است) چه عرض کنم شما بیایید استیضاح کنید چیز عجیبی است ما که نمیتوانیم تکلیف برای اشخاص معلوم کنیم (ایرج اسکندری - میخواهیم بفهمیم که قصیر این کسی که میخواهیم سرش را ببریم چیست؟) آقای قصیر ندارد آنکه مخالف است که قائل بتقصیر نیست برای دولت اظهار تقصیر نمیکند (ایرج اسکندری - مردم میخواهند بفهمند که قصیرش چیست) اجازه فرمائید یک نخستوزیری بیاید میگوید که من استیضاح میکنم که وضعیت من کاملا روشن نیست میخواهم روشن بشود (لنکرانی - میگوید در کار من اخلاق میکنند ما میخواهیم بفهمیم کی اخلاق میکنند؟) استدعا میکنم که یک مطلبی را توجه فرمائید که باید هر کاری را مطابق یک نظاماتی کرد و نظامات مجلس میگوید که باید در مجلس برای مباحثه یک چیزی مطرح شود، و حالا چیزی مطرح نشده است یک اظهاراتی کردند و تقاضای رأی اعتماد کردند و باید رأی گرفته شود اگر دولت اکثریت قاطعی داشته باشد تمام این حرفها از بین میرود و اگر اکثریت نداشته باشد آنهم معلوم میشود (ایرج اسکندری - دولت تقاضا نکرده است؟) خیر دولت تقاضا کرد و بعد از آن تقاضا باید فوراً رأی اعتماد گرفته شود و راه حل هم این است و راه دیگری غیر از این ندارد مگر اینکه بکسدهای بیاید استیضاح کند و در اطراف استیضاح صحبت کند ولی وقتیکه استیضاحی نشده است مذاکره موردی ندارد.

رئیس - آقای بهانی -

حادثی - موقع مذاکره نیست آقای رئیس وظیفه جناجالی است که نصیب بگیرد و رأی بگیرد و خانه بدهد باین جار و جنجال.

بهانی - بنده تصور میکنم که این فرمایشاتی که میفرمایند البته هر کدام در جای خودش صحیح است. در این موقع دولت یک لایحه ای خواند و یک ختمانی را هم که کرده بودند بیان کرد و یک اشاراتی هم کرد باینکه یک موافقی هم در کار بوده است و در خانه حق تساوت را از مجلس خواست این خواستن تساوت از مجلس خودش تقاضای رأی اعتماد است (صحیح است) ولی یک موضوع دیگری هم هست و آن این بود که آقای نخست وزیر اظهار داشتند که من مطالب خودم را گفتم و میخواهم اگر کسی اعتراضی بین دارد بگوید و اگر ندارد رأی اعتماد گرفته شود مقام ریاست باید آنوقت اظهار کرده باشند که اگر کسی اعتراضی دارد بگوید و اگر اعتراضی ندارد مطلب معلوم شود. بنابراین بنده تصور میکنم که همینطور هم الان شما باید اعلام فرمائید که اگر کسی اعتراضی دارد بگوید و اگر اظهاری نبود رأی اعتماد بخواهید (صحیح است).

رئیس - بنده همین ترتیب عمل کردم.

بهبهانی - آقای نخست وزیر در هر موقع میتوانند رأی اعتماد تقاضا کنند و حالاً هم تقاضا کرده اند ولی یا این عنوان که من مطالب خودم را گفتم اگر مخالفی هست بگوید و اگر مخالفی ندارد رأی اعتماد بگیریید .

دشتی - پیشنهاد بنده را اگر باین ترتیب اصلاح کنید بد نیست که : چون آقای نخست وزیر تقاضای رأی اعتماد کرده اند رأی اعتماد گرفته شود .

رئیس - آقای دکتر مصدق فرمایشی دارید ؟

دشتی - چون آقای نخست وزیر تقاضای رأی اعتماد کرده اند باید حلالاً رأی گرفته شود .

رئیس - آقای دکتر مصدق صحبت بکنید بعد رأی میگیریم .

دکتر مصدق - بنده منتقم هستم هردولتی اگر باید برود معایبش باید گفته شود . اینجا آقای نخست وزیر محاسن و خدمات خودشان را بیان کردند ولی معایب ایشان گفته نشد بنده از آن پنجاه و شش قری که بانخست وزیر مخالف هستند تقاضا میکنم که معایب کار دولت را بگویند زیرا اگر معایب کار دولت گفته نشود دولت بدهم نمیداند باچه اصلی در مجلس میآید و باچه اصلی می رود دولت را نباید باسیاست استار روانه کرد ، دولت را باید باصراحت لجه تکلیفش را معلوم کرد اگر يك اشخاصی حق میگویند ، اگر راست میگویند اگر میخواهند بسملکت خدمت کنند و خادم هستند باید معایب دولت را بگویند . من از آن اشخاصی که بادولت مخالف هستند و از آن اشخاصی که ازدولت استیضاح کرده اند سوال میکنم که چرا استیضاح کردند و چرا استیضاح خودشان را پس گرفتند ؟ (سیدضیاء الدین - وکیل ازوکیل حق استیضاح ندارد) بنده خودم در يك کارهایی با دولت موافق بودم و در یکی نوسه مورد مخالف بودم . آقایانی که مخالف هستند و تا امروز تقریباً کار دولت را مدت دو ماه است باین وضعی که فعلاً هست فلج کرده اند نظریات خودشان را بفرمایند ، باین رأی مخفی که هیچکس حرف نزند و يك دولتی را از مجلس بیرون بکنند بنده مخالف هستم باید معایب این دولت را گفت و خدماتی هم اگر کرده است تحت تا اینکه دولت های که بعد می آیند تکلیف کار خودشان را بدانند و با این صحبتی که آقای نخست وزیر کردند و تقاضای رأی اعتماد کردند اگر هیچکس صحبت نکند و ایشان اگر کارهای بدی کرده اند نگویند بنده کاملاً مخالفم .

رئیس - عرض کنم بیاناتی که آقای بهبهانی کردند بالاخره اینطور توضیح شد که آقای نخست وزیر گفتند که اگر اعتراضاتی هست بگویند و مجلس قضاوت کند و بالاخره قضاوت مجلس همان رأی اعتماد است بنابراین روی پیشنهاد آقای دشتی باید رأی بگیریم .

شریعت زاده - پیشنهاد بنده مقدم بر پیشنهاد آقای دشتی است .

رئیس - پیشنهاد جنابعالی مثل آقای ایرج اسکندری است .

شریعت زاده - خیر مطلب دیگری است .

رئیس - پیشنهاد آقای دشتی دوباره خوانده میشود و رأی میگیریم :

بنده پیشنهاد میکنم چون آقای نخست وزیر تقاضای رأی اعتماد نموده اند رأی اعتماد بدولت گرفته شود .

فداکار - بنده مخالفم .

بعضی از نمایندگان - اعلام رأی شد .

دکتر کشاورز - این کار صحیح نیست دولت تقاضای بحث و رأی اعتماد هر دو کرد .

مظفرزاده - بنده معانفم .

رئیس - آقایانیکه با پیشنهاد آقای دشتی موافقته قیام فرمایند (اکتر قیام نمودند) تصویب شد .

بعضی از نمایندگان - رأی بگیریید .

رئیس - رأی میگیریم . عده حاضر ۹۰ نفر است ولی بعضی ها هم بیرون هستند ممکن است بعد بیایند اگر علاوه شد بعد اعلام میکنم .

(اخذ رأی بعمل آمده ۴۵ ورقه سفید و ۴ ورقه کبود و سه ورقه سفید بی اسم شماره شد) .

بعضی از نمایندگان - اکثریت ندارند .

اسامی موافقین : آقایان دکتر رادمش - عزت‌الله بیات - دکتر محمد مصدق ابوالحسن صادقی - مهدی عدل - مظفرزاده - افتخار صادقی - ایکیچیان - رفیعی - فرمند - بهادری - طوسی - کشاورز - دکتر فطقی - آشتیانی - دهستانی - کامبخش - حین تهرانی - شیخ الاسلام ملابری - امینی - صدوقاضی - اعتماد - مقدم - اردلان نبوی - دکتر آقایان - لنگرانی - اولانیان - ایرج اسکندری - فداکار - دکتر معظی رحیمیان - تیمورتاش - محمد صادق طباطبائی - ذکائی - بهبهانی - رفیع - شریعت زاده حامری - مؤید تائبی - شهاب فردوسی - اسکندری - پروین گابادی - دکستر - زنگنه - هاشمی .

اسامی مخالفین : آقایان خلیل دشتی - فولادوند - پوررضا - سیدضیاء الدین ورقه سفید بی اسم (علامت امتناع) : سه .

حرف قاضی قلبی بیات - بنده با عرض تشکر البته همانطور که عرض کردم هرطور نظر مجلس است - امیدوارم يك دولت دیگری را که طرف اعتماد مجلس باشد انتخاب کنند .
فرهودی - سلامت .

گاینه اول حکیمی

دولت بیات سقوط کرد و نظر بعضی از نمایندگان این بود که دولتی از عناصر آزادبخواه و مؤمن بحکومت ملی و اصلاحات اجتماعی تشکیل شود تا در اوضاع اسف-اشتمال جامعه تغییراتی روی دهد و وضع رقت بار مردم بهبود حاصل نماید ولی اکثریت میخواست که اوضاع بهمان حال بماند و دولت از اشخاصی تشکیل شود که

وضع آن روز را حفظ کنند و حتی وسیله انتخاب همان نمایندگان را برای ورود بمجلس یا نزد تدریجاً فراهم نماید.

روی نظریه اول در یکی از جلسات خصوصی دکتر مصدق نطقی ایراد نمود که مؤثر واقع شده و در جلسه دوازدهم اردیبهشت ۳۲۴ مجلس شورایی ملی با اکثریت ۶۴ رأی تمایل خود را با آقای ابراهیم حکیمی (حکیم الملک) که از رجال آزادبخواه است اظهار کرد و چون سابقه ای بین رأی دهندگان و نخست وزیر نبود ایشان

جناب آقای حکیم الملک

در تشکیل دولت بیرونی از هیچ يك از این دو نظر ننموده و دولت را از اشخاصی که فقط مورد اعتماد خودشان بود تشکیل دادند و در ریستم اردیبهشت پیشگاه شاهانه و در ۲۳ به مجلس شورایی معرفی شد.

بدیهی است که يك چنین دولتی نمیتوانست مورد توجه هیچيك از دستجات مجلس واقع شود و چون اکثریت میخواست نسبت بقائم مقام ایشان موافقت حاصل کند بحث در برنامه قریب ۲۰ روز طول کشید و عده کافی بآن رأی نداد و دولت سقوط کرد.

هنگام بحث دربرنامه دکتر مصدق نطق مشروع و مفصلی نمود که در آن اسرار- مگو را فاش و پرده از روی نیات کابینه تراشهای مجلس برداشت، در این نطق معایب سازمان اقتصادی کابینه نیات را تشریح نمود و همچنین معایب قانون انتخابات و وضع نامنظم بانک ملی و بی ترتیبیهای شرکت تلفن را بیان کرد و پس از اشاره بوضع «بانک- سپه» نمونه ای از سوء اعمال یکی از نمایندگان را با ذکر دلیل بمجلس نشان داد اینک متن کامل این نطق را از مجله مذاکرات مجلس شماره ۸۹ صفحه ۴۱۲ تا ۴۱۶ مورخ ۱۳ خرداد و شماره ۹۰ صفحه ۴۱۷ و ۴۱۸ مورخ ۱۴ خرداد ۱۳۲۴ نقل می‌نمائیم:

دکتر مصدق - دولت نیات بواسطه موافقت فراکسیونهای میهن و اتحاد ملی بوجود آمد و چون نخست وزیر یا دکتر میلیو موافقت ننمود و دست

علت یا علت الغال سقوط کابینه نیات

اورا از دارائی مملکت کوتاه نمود فراکسیون میهن و بعضی اعضاء فراکسیون اتحاد ملی که با نخست وزیر نتوانستند همکاری کنند جنبه مخالفت گرفتند. فراکسیون مستقل هم که بعد درصفت مخالفین در آمد تدریجاً دولت متزلزل شد و کثرت عده مخالفین آنرا فلج کرد مخالفین میخواستند دولت را باورقه‌ای که مبنی بر مخالفت امضاء کرده بودند ساقط کنند چون این طرز سقوط بامقررات قانون اساسی تطبیق نیکرد در پیشگاه اعلیحضرت همایون شاهنشاهی مؤثر واقع نشد زیرا طبق اصل ۶۷: ۵ در صورتیکه مجلس شورای ملی یا مجلس سنا با کثرت تامه عدم رضایت خود را از هیئت وزراء یا وزیرى اظهار نمایند آن هیئت یا آن وزیر از مقام وزارت منعزل میشود و بر طبق جمله آخر اصل ۷: ۵ اکثریت آراء وقتی حاصل میشود که بیش از نصف حضار مجلس رأی بدهند و بنابراین اظهار عدم رضایت بوسیله ورقه امضاء شده و لوائیکه بیش از نصف بعلاوه يك نمایندگان حاضر در هر کزهم امضاء کرده باشند چون فاقد تشریفات قانونی است و در جلسه رسمی اتخاذ «رأی» نشده بلا اثر است پس برای سقوط دولت دوره قانونی بیشتر نبود بامیابیت دولت را استیضاح کند و یا اینکه اگر دولت تقاضای رأی اعتماد نمود رأی ندهند و آنرا ساقط نمایند.

مخالفین مایل نبودند که دولت را استیضاح کنند زیرا می داشتند که دولت در مجلس علنی تقاضای هائی که از او شده بود فاش کند و راز نهانی را آشکار نماید از این لحاظ وقتی که یکی از نمایندگان ورقه استیضاحیه خود را بمجلس داد سعی نمودند که او را از استیضاح منصرف کنند و آنرا مسترد کرد !!

نظریه بعضی موافقین هم این بود که دلایل مخالفت در مجلس علنی گفته شود تا جامعه بداند که تعبیر دولت چیست لذا باقائى نخست وزیر پیغام دادند اگر دولت ایشان بدون ذکر دلیل تقاضای رأی اعتماد کنند باور رأی ندهند.

و انتظار دارند هر آنچه بیت دولت و مخالفین واقع شده در مجلس علنی بگویند تا اینکه درسی برای آینده شود و دولت های بعد بدانند برای چه سرکار می‌آیند و برای چه از کار میروند.

پس مخالفین که میخواستند دولت در مجلس حرفهایی بزنند برای سقوط کابینه راهی را در نظر گرفتند و این بود که بعضی از آنها نخست وزیر را بخود امیدوار کنند و باو وعده دهند اگر تاختهای رأی اعتماد نبود باور رأی خواهند داد و ایشکار سبب شد که او را پسین - السظورین بگذارند اگر دولت با موافقین همراه میشد آنچه واقع شده بود در مجلس میگفت میبایست با کسانی که باو و عده داده بودند رأی بدهند قطع روابط کنند و چنانچه در مجلس از قضایا سخن نسیگفت موافقین باو رأی نیدادند لذا صلاح اینطور دید که در خطاب خود بدگر چند جمله از قبیل: « بعضی آقایان گوئی باصل تفکیک قوی توجهی نداشته و دخالت در کارهای قوه مجریه را مجاز و طبیعی میدانند... رعایت نظریات همه آقایان برای کسی که پای بند باصول و قیودی باشد بسیار دشوار است بلکه محال، خاصه اگر خدای نخواست آن نظریات خصوصی باشد و همیشه با منافع و مصالح عمومی مطابقت نکند... که گلهای بیست نیست قناعت کند و از خود یک شجاعت ادبی یادگار نگذارد و با اینکه در رأی اعتماد را خود دولت میبایست تقاضا کند یکی از نمایندگان دست مخالف که پیشنهاد اعتماد نمود دولت اعتراض نمود و سکوت اختیار کرد و انتظار داشت که تثبیت شود، پیشنهاد رأی اعتماد را مجلس تصویب نمود و پس از اخذ رأی اعتماد دولت سقوط کرد و نتیجه این شد که احدی در مجلس حتی اینجانب هم که رازی نداشتم حرف نزنم و نظریاتم را جمع بسازم سازمان اقتصادی دولت ناگفته بماند، خلاصه اینکه اکثریت مایل نبود معایب کار دولت گفته شود زیرا از سازمان اقتصادی میتوانست استفاده کنند و همچنین نیخواست آنچه بین خود و دولت واقع شده بود در مجلس علنی فاش شود، نخست وزیر هم چون صلاح جامعه را باصلحت خویش ترجیح نداد استقامت نکرد و کفران نعمت نمود و حق رأی دهندگان را ادا نکرد امیدوارم این دولت و دولتهای بعد صلاح جامعه را از دست ندهند و همین رویه را تحقیق کند زیرا بالاخر هر دولتی میرود پس خوبست بانام نیک برود.

بعد از سقوط کابینه بیات نظریات من در جلسه خصوصی مجلس این بود که بزمامداران دوره دیکتاتوری از این جهت که مردمان فعال هستند نباید

تقسیم رجال کشور از حیث فکر و عمل

عقیده مند بود زیرا در آن دوره بواسطه قدرت دولت ضعیفترین اشخاص قویترین عمل را میکرد - نه روزنامه میتواند از کار دولت انتقاد کند و نه مردم میتوانند در صلاح جامعه حرفی بزنند و یا عملی نمایند تمام قوای مملکت در شخص پادشاه متمرکز بود و چرخهای تشکیلاتی باراده او حرکت میکرد ولی بعد از شهریور ۱۳۲۰ که مرکز یک دیکتاتوری از بین رفت رجال کشور کماکان از حیث فکر و عمل بنودسته تقسیم شدند:

مردان پرکار و مردان کم کار - معمولاً «رجال پرکار» آنها هستند که بنا بر جامعه زیاد توجه نیکند و در اتخاذ تصمیم کسر تردید مینمایند، نفع خود و رضا را بنا بر نفع عمومی ترجیح میدهند میخورند و میخورانند و غم جامعه ندارند این است که مردمان بی حیثیت و کسانی که عاجزند از راه خدمت بجامعه جلب افکار کنند و تحصیل شخصیت نیاید دست توسل بنامان این دسته دراز میکنند خود را میفروشد و زندگی خود را از پرتو وجود آنها تأمین مینمایند و اوضاع کنونی ما نمونه بارزی از فکر و عمل این دسته و کسانی است که از آنها هوا خواهی مینمایند.

دسته دوم کسانی هستند که باشند وضع کمی برخلاف دسته اولند و اگر زمامداران ما از بین رجال دست اول انتخاب بشوند هیچگونه انتظاری در صلاح جامعه نباید داشت و از

هر چیز که موجب سعادت مندیست باید ملاحظه نظر کرد خصوصاً اینکه بتهیه مقدمات انتخابات دوره ۱۵ چیزی نمانده و هر گاه اشخاص نا صالحی زمامدار شوند باید از مجلس آینده هم مأیوس شد بنابر این ما باید با اشخاص کم کار قناعت کنیم و از کسانی که منافع وطن را فدای هوا و هوس خود و جیب رفقا میکنند احتراس از نمایندگان مشروط بر اینکه زمامداران کم کار موقع را از دست ندهند و ترقی و تعالی مملکت را در نظر بگیرند و یقین کنند که جامعه احتیاج بکار دارد و کم کاری سرمایه ای نیست که درد جامعه را دوا نماید. ما باید تمایل خود را بکسی اظهار کنیم که جز خدمت قصدی ندارد و ما باید بدون اینکه اسمی از اشخاص ببریم از او بخواهیم آنهاییکه تا کنون وزیر نشده و امتحان خوب داده اند و بحسن خدمت و صحت عمل معروفند عضو دولت شوند تا بلکه در آتیه رجالی شایسته و مجرب تحویل جامعه نماییم و درد مملکت را از قحط الرجالی دوا نماییم، من خوشوقتم که عریضم در نمایندگان محترم اثر نموده و اکثریت مجلس تمایل خود را بجناب آقای حکیمی که از مبرزین دسته دومند اظهار کرد پس شخص نخست وزیر آنکسی است که من خواسته ام ولی تمام اعضاء دولت ایشان کسانی نیستند که من گفته ام، قبل از تشکیل دولت بایشان عرض کردم شما يك پادشاه عالم و يك پادشاه عالم دیگر دارید شما دنبال کار نرفته اید که مرهون اشخاص طمع کار باشید بیاید و در این آخر عمر نامی از خود بگذارید و اشخاصیکه بدر مملکت بخورند در هر کجا و در هر حزبی و با اینکه منفردند و تا کنون وزیر نشده اند عضو دولت نباشند.

هستند کسانی که نمیخواهند با دست ناپاک بمقامی برسند خوب است شما با دست پاک خودتان آنها را وارد کار کنید و این پنگانه خدمتی است که در زمامداری خود بمملکت مینمایند، فرمودند: > ۲۰ سال است که از کار دورم و با اشخاص جدید آشنایی ندارم، - عرض کردم اگر شما بتوانید چند وزیر پیدا کنید چطور مملکت را اداره مینمایند صورتی از اشخاص خوب و با حسن شهرت بخواهید چند نفر از وزیران سابق و بقیه را از کسانی که تا کنون وزیر نشده اند انتخاب کنید ما در کار نبوده ایم ولی با گوش مطالبی شنیده و با چشم چیزهایی دیده ایم، ما میتوانیم از آنچه شنیده و خوانده ایم استفاده کنیم بر فرض که در يك مورد اشتباه نمایم هیچکس ما را در زمره مقصرین نمیشمارد هر گاه ماهی همیشه دنبال کسانی که وزیر شده اند برویم هیچوقت نمیتوانم که قافیه تنگ را گشاد کنیم و جوانان خوب مملکت را رجال مجرب نمایم.

گرچه نظریات خود را نسبت بشخص آقای نخست وزیر عرض نموده ام و بجناب ایشان علاقه دارم ولی بسیار متأسفم که بیرنامه ایشان نمی توانم رأی بدهم زیرا ایشان سعی نموده اند دولت را از اشخاص مورد اعتماد خود تشکیل نمایند خواه اینکه همگی مورد توجه افکار عمومی باشند و یا نباشند مثل اینکه برای یکی از بیست ها کسی انتخاب شده که مورد اعتماد جامعه نیست !!

من تصور میکنم که هر نخست وزیر باید اعضاء دولت خود را از کسانی انتخاب کند که مورد اعتماد خود و مردم هر دو باشد و هر قدر که رئیس دولت باین نکته توجه نکند بهمان میزان بین دولت خود و افکار عمومی فاصله میگذارد. زائد میدانم عرض کنم که بقولت ایشان با نظر تردید نگاه میکنند زیرا پستهای مهمی مثل وزارت کشور بلا تصدیق و تا شخص مورد اعتماد جامعه انتخاب نشود مردم

از خود رفع نگرانی نمی نمایند و همچنین وزارت دادگستری ویژه هنر که ممکن است اشخاصی که انتخاب شده اند از قبول خود داری نمایند، من و همفکرانم با اینکه از دادن رأی بر نامه دولت جهانی که هر چند امتناع میکنیم منتظر می‌شویم که انتصابات آقای نخست‌وزیر را در خصوص پست های بلا تصدی مشاهده کنیم و یقین داریم که با حسن انتخاب میتوانند ما را که هیچ نظری غیر از غیر مملکت نداریم بخود جلب نمایند.

برنامه آمالی است که بنا بر این مجلس هیچ دولتی نمی تواند آنرا عملی کند عده زیادی از جلسات این دوره صرف برنامه ها شده و از آن نتیجه ای عاید

نظریات در برنامه دولت

مسلک نشده است بنا بر این حال توجه جناب آقای نخست وزیر را بچند مطلب جلب می نمایم:

۱) - نظریات در سازمان اقتصادی

نسبت سازمان اقتصادی نظریاتم این است که اداره غله در سال پیش از چهار ماه کار ندارد و کارمندان وزارت دارائی که بیش از همه برای اینکار صلاحیت دارند میتوانند در ضمن کارهای دیگر اینکار را هم اداره کنند لذا با اینکه آن اداره بصورت بازرگانی درآمدی مخالف ما بقدر کافی اشخاص بصیر و درست نداریم که متجاوز از صد شعبه در ولایات برای کار غله بصورت بازرگانی تشکیل دهیم، ما نمیتوانیم مبلغ هنگفتی برای حقوق رؤسا و کارمندان اداره کارگزینی و کارپردازی و بازرسی و گریه معلول و سایر محل معرف کنیم و بودجه سنگینی تعهیل مالیات دهندگان نمایم و اشخاصی که فاقد شرایط و صلاحیت ندارند با نفوذ اشخاص و دستجات متغذ و با حقوق گزاف خارج از اشل و اتومبیل مخصوص وارد کار کنیم ما چه احتیاج با اداره بر عرض و طول بازرسی داریم همه میداند که قبل از ورود متغین با ایران بازرسی ما از سایر دول شرق نزدیک منظم تر و ارزان تر بود (صحیح است) (جمال امامی - آنوقت من رئیس آنجا بودم) و قبل از ورود متغین ۵۵۰۰ کامیون بطور آزاد در این مسلک کار میکرد که پس از ورود آنها باین کشور ۶۰٪ آن برای احتیاجات متغین تخصیص داده شد و بقیه کماکان برفع احتیاجات داخلی میرداخت و اکنون تمام آزاد هستند و مقامات متغین هم در حدود دوهزار کامیون دارند که میخواهند معامله کنند از آن جمله ۸۱۵ عدد که متعلق بارتش امریکاست بقیمت چهار میلیون دلار بسلوک عرضه نمودمانند و قتیکه بحران حل و فصل مرتفع شد ما فقط یک دائره کوچکی محتاجیم که لوازم بدکسی وسایل نقلیه موجوده را بر آورد کند و توزیع لاستیک را بین آنها مهده دار شود. (صحیح است) من باقای سیاست چند مرتبه پیغام دادم که سازمان اقتصادی ایشان عاقبت خوبی ندارد نظریات من مورد توجه نشد لذا عرض میکنم هر قدر زودتر دولت در این سازمان تجدید نظر کند بهتر است - اکنون که جنگ در همه جا دارد تمام میشود و تضییقات اقتصادی ازین می رود ما را چه وادار میکند که کارهای اقتصادی را بضرر وضع دولت اداره کنیم دخالت دولت در امور اقتصادی سبب میشود که اشخاص شهادت وارد کار شوند و در مدت قلیلی میلیونها ثروت اندوخته کنند و مشمول مقررات قانون جزائی نشوند و اگر بشوند یا برای آنها فرار منعی تعقیب صادر کند و با آنها را تبره نمایند. و قتیکه رقابت اقتصادی نیست و سازمان اقتصادی کالا را بهر قیمتی که میخواهد معامله کند برفرض اینکه حساب نظم و ضرر تنظیم کند بی اثر است زیرا هر قدر ضرر کند برفیست کالا مباحثه و از مردم دریافت میکند پس حساب سازمان اقتصادی هیچوقت

ضرر نشان نیندهد، از سازمان اقتصادی اگر مقصود این است که دولت از حق انحصار استفاده کند چه ممانعی هست که حق انحصار را با حقوق گمرکی یکجا دریافت کند و کالا را آزاد کند که همه وارد کنند و انحصار موجب کسی و گرانی نباشد (صحیح است).

(۴) - قانون انتخابات تهران

قانون فعلی انتخابات و دخالت دولت هر دو سبب شده‌اند که مجلس ما را باین صورت در آورند هر کس ولو بظاهر از این قانون شکایت میکند و چهارده ماه از عمر این دوره - میگذرد با این حال قانون بعال خود باقی است. آنهاییکه باین قانون انتخاب شده‌اند هرگز نمیخواهند آنرا از دست بدهند و هر چه شکایت بکنند عاری از حقیقت است. مجلس برای تجدید نظر در قانون کمیونی انتخاب کرد و کمیون مزبور طرحی تهیه نموده که ۷۶ ماده است من یقین دارم اگر مطرح شود تا آخر دوره هم از تصویب مجلس نمیگذرد پس خوب است که فکری برای انتخابات تهران کنیم تا دوره ۱۵ از این دوره بهتر بشود سال ۱۲۹۰ شمسی که قانون فعلی از مجلس دویم گذشت عده ساکنین تهران ۲۰۰ هزار نفر نبود و اکنون از ۷۰۰ هزار نفر متجاوز است. هر گاه بر عده ۱۲ نفر نمایندگان فعلی ۲۰ نفر اضافه کنیم و حوزه شمیران و کن و لواسانات را با دادن دو نفر نماینده بآنها از تهران مجزا کنیم و اشخاص با سواد در شهر رأی بدهند و انتخابات يك روز تمام بشود نمایندگان حقیقی ملت وارد مجلس میشوند و نتیجه این خواهد شد که چون در مجلس اتفاق کلمه نیست نمایندگان تهران با هر نظریه ای که موافقت کنند اکثریت را میبرند و چون نمایندگان تهران از روی صحت انتخاب می شوند هیچ کاری بر خلاف مصالح مملکت از مجلس نمیکنند.

صحت انتخابات وقتی تأمین می شود که اشخاص با سواد رأی بدهند. اشخاص بیسواد عموماً آلت دست مالکین و کسان دیگرند، شرط سواد برای انتخاب کنندگان بهترین مشوق فرهنگ ماست، من تعجب میکنم که میگویند معتقدین باین شرط مرتجعند، تجربه ثابت کرده است که چون بی سوادان نمیتوانند قضاوت کنند از این حق سوء استفاده نموده‌اند و بهمین جهت در بعضی از مسالک بآنها می که تحصیلات عالی کرده و عموماً بهتر قضاوت میکنند حق دو رأی داده اند. من از آقایان نمایندگان تهران انتظار دارم که با این فکر موافقت کنند و از دولت بخواهند که هر چه زودتر لایحه قانون انتخابات تهران را تقدیم مجلس کند.

(۴) - تجدید نظر در قانون مالیات بر درآمد

قانون فعلی مالیات بر درآمد قوه فعاله و حسن تولید را از بین میبرد و کسی حاضر نمی شود کمترین کاری در امور اقتصادی بکند و نتیجه این خواهد شد که واردات زیاد و صادرات کم و بر عده بی کار افزوده شود. در انگلیس اگر به چنین قانونی برای مدت چند تن داده اند برای این است که هر چه دولت بگیرد صرف مصالح مملکت میشود و چون مردم به مجلس و دولت عقیده دارند با هر قانونی موافقت میکنند ولی در این مملکت که در مردم این فکر نیست همه سعی میکنند با هر وسیله چیزی ندهند و رشوه دهند و رشوه دهندگان کوچکترین نشانی از عمل خود نگذارند و احدی محکوم نشود و کار فساد اخلاق بجائی رسد که امور اجتماعی مختل شود مثل اینکه عایدات وصولی سال ۱۳۲۳ با قانون جدید، از عواید سال ۱۳۲۲ که مطابق قانون سابق عمل شده ده میلیون کمتر است. تفاق اخلاق سزنا سر جامعه را نگرفته.

است باید قانون را تجدید نظر نمود که حسن تولید از مردم نرود و امید وار شوند و از بار مالیات شان خالی نکنند و هر چه زود تر این کار بشود بهتر است. زیرا عایدات امسال هم از بین می رود.

(۴) - اصلاح و توسعه زندان در مرکز و ولایات

زندان شهر و قصر برای ۱۰۰۰ زندانی ساخته شده و اکنون ۲۵۰۰ نفر در آن ساکنند خوب است آقایان نمایندگان توجه فرمایند که اگر عده ای دو برابر کرسی های موجود در این مجلس وارد شوند وضعیت نمایندگان چه میشود؟ بواسطه کافی نبودن دادگاه و وسایل نقلیه و مأمورین بدرقه که آنها را بدادگاه ببرند ۱۳۰۰ نفر بلانکلیفند این چه انصافی است که تشکیلات غیر کافی و ناهمس ما سبب میشود که این عده خانه و زن و گوی و عیال و اولاد خود را از دست بدهند و بواسطه نبودن آب مشروب و بهداشت، خودشان هم نغله شوند مقصود از زندان این نیست که عده ای بعنوان اینکه مجرمند در آنجا تلف شوند بلکه مقصود این است که مجرمین اصلاح شوند، من از جناب آقای نخست وزیر مخصوصاً از جناب آقای دکتر مرزبان وزیر بهداشتی که از اوضاع وقت باز زندان خوب مطلعند خواهانم هر قدر زودتر بودجه ای برای زندان تدوین و آنرا قبل از بودجه مملکت تقدیم مجلس کنند که خلصه و آمیزش زندانیان باهم موجب کسب اخلاق سوء و امراض نشود.

(۵) - قتییش بانک ملی ایران و بانک سپه

آقایان محترم تصدیق میفرمایند که بانک ملی ایران یکی از مراکز مهم و حساس کشور است و مردم به حسن جریان و استحکام این مؤسسه علاقتند بوده و مایلند که امور این بانک بطور صحیح و آبرومندی که شایسته مقام و موقعیت «بانک ناشر اسکناس» است اداره شود. از تراژنامه و گزارش هیئت عامل چنین مستفاد میشود که نسبت عده درآمد بانک از محل فروش دولت و فروش طلا و نقره تحصیل میشود و درآمد حاصل از معاملات بازرگانی بقدری معدود است که نصف هزینه جاری بانک را یرنیکند و با اینکه فعالیت بازرگانی معدود بوده هزینه بانک بتدریج رو با افزایش رفته و در آخر سال ۱۳۲۳ بمبلغ ۱۵۶ میلیون ریال رسیده است.

بانک ملی

هزینه بانک
در سال ۱۳۲۰ - ۳۸۰۰۰۰۰۰۰ ریال
در سال ۱۳۲۳ - ۱۵۶۰۰۰۰۰۰۰ ریال

بطوریکه ملاحظه میکنیم هزینه بانک در سال ۱۳۲۳ بالغ بر چهارمقابل هزینه سال ۱۳۲۰ گردیده و این تفاوت هزینه با ترمیم حقوق و فوق العاده هالی که از سال ۱۳۲۱ بعد بکارمندان بانک داده شده متناسب نیست زیرا فوق العاده هالی که در سالهای مزبور بکارمندان داده شده از صد درصد حقوق آنها تجاوز نمیکند.

وضع معاملات بانک در سال ۱۳۲۳

وضع معاملات بانک در سال ۱۳۲۰

ریال	۳۱۰۷۰۰۰۰۰۰۰	بدهی دولت
>	۲۴۸۰۰۰۰۰۰۰	بدهی اشخاص
>	۲۵۵۰۰۰۰۰۰۰	اسناد و برانها
>	۶۲۶۰۰۰۰۰۰۰	ضمانتها و پذیرشها

ریال	۲۹۷۸۰۰۰۰۰۰۰	بدهی دولت
>	۲۹۸۰۰۰۰۰۰۰۰	بدهی اشخاص
>	۳۲۳۰۰۰۰۰۰۰۰	اسناد برانها
>	۶۷۶۰۰۰۰۰۰۰۰	ضمانتها و پذیرشها

جمع ۴۲۳۶۰۰۰۰۰۰۰ ریال

جمع ۴۲۷۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال

چنانچه دلیل افزایش هزینه تنزل پول ماست ملاحظه میکنیم که فعالیت بانک در سال ۱۳۲۳ نسبت به سال ۱۳۲۰ به نفع و ربح رسیده است زیرا بجای اینکه معاملات سال ۱۳۲۳ لااقل بدوایده میلیارد یعنی سه برابر معاملات ۱۳۲۰ برسد از سال ۱۳۲۰ سی و نه میلیون ریال کمتر است و با وجود تعلیل معاملات تجارتنی معلوم نیست چرا هزینه بانک باین سرعت رو با افزایش رفته است؟ زیرا حساب کردن فرخ روی چند میلیارد فروش دولت و فروش طلا و نقره که در مرکز بانک صورت میگردد کار مهم و فوق العاده ای نیست که مستلزم این تشکیلات و بودجه هنگفت باشد، بانک ملی که برای امور بازرگانی تأسیس شده باید هم خود را در انجام معاملات بازرگانی صرف کند و هزینه خود را از منافع این نوع معاملات تأمین نماید نه اینکه منتظر شود دولت مانند سال گذشته یک میلیارد ریال از بانک وام بگیرد و با حساب کردن سود روی این قلم بزرگ و سایر ارقام وامهای دولت که بگفته خود بانک جمعا مبلغ (۴۵۰۰) میلیون ریال بالغ میگردد در آمد سرشار در تراز نامه خود نشان دهد و از محل این درآمد که عملا بمنتهی بانک پرداخت نشده بواسطه ایجاد شعب و استخدام اشخاص غیر لازم و دادن پاداش فوق العاده های دیگر بودجه خود را سنگین کند، باینکه در سال ۱۳۲۳ بانک اضافه بر طلب سابق خود بنا به میلیارد ریال بدوات وام داده که سود آن بر عایدات بانک افزوده شده درآمد سال مزبور از درآمد ۱۳۲۲ چهل و سه میلیون ریال کمتر است و معلوم نیست اگر دولت این فرض را از بانک نکرده بود بانک مخارج خود را از چه محل تأمین میکرد، بواسطه قلت کار و معدوم بودن معاملات بازرگانی قسمت عمده ای از شعب و نمایندگیهای بانک زبان داشته و باین حال بانک شعبهای جدید تأسیس کرده است!! میگویند که در حدود سه میلیون ریال خرج زورخانه شده و برخلاف مقررات اول مخارج ساختمان آن از پول بانک پرداخته شده و همچنین بدون مناقصه شرکت سهامی ساختمانی ری و اگذار گردیده و بعد هزینه آن از محل پاداش کارمندان و خدمتگذاران بانک بدون رضایت آنها پرداخت گردیده است!! و باینکه اعشارت تجارتنی که بانک اصولا برای آن تأسیس شده محدود است، عمده ای از نمایندگان مجلس و اشخاص غیر تاجر سفتههایی ببانک فرستاده که تنزیل شده و هر مست هم که خواسته اند آنها را تجدید کرده اند!!

و همچنین برخلاف مقررات بعضی از نمایندگان و اشخاص دیگر برای مقاصد غیره بازرگانی از بانک دلار گرفته و از تفاوتی که بین قیمت بانک و بازار آزاد است استفاده نموده اند. و نیز در شعب بانک اختلاساتی شده که پاداشتن عمده زیادی بازرگانان بانک بعد از تنظیم ترازنامه متوجه آنها شده است!!

بر طبق ماده ۱۵ اساسنامه هیئت عامل از مدیر کل و یک قائم مقام و دو معاون تشکیل میشود و بموجب ماده ۲۶ تصویبات هیئت مدیره با موافقت مدیر کل و لااقل یکی از اعضای هیئت عامل باید اتخاذ شود که قائم مقام مدیر کل معلوم نشود و اغلب از تصویبات را مدیر کل متفرداً اتخاذ میکند!!

برخلاف ماده ۴۳ اساسنامه که میگوید حسابهای بانك در آخرین روز اسفند باید بسته شود قسمتی از معاسبات در ۲۰ اسفند بسته میشود.

این است نظریات من راجع بانك ملی ایران که باید بازرسی شود و ضمن رسیدگی به معاسبات بامور کارگزینی هم دقیقاً رسیدگی شده تا معلوم شود با قلت کار و محدود بودن معاملات بازرگانی این همه کارمند برای چه در بانك استخدام شده و میشوند و عمل استخدام در بانك ملی بجه صورت انجام میشود!!

ماده اول اساسنامه بانك از این قرار است: بانك تعاونی سپه بانك

بانك سپه

مستقلی است که برای کمک به آفسران و درجه داران ارتش شاهنشاهی

و کشایش کار آنان تشکیل و مستقیماً تحت نظر وزارت جنگ اداره

میشود. بجای اینکه بانك مزبور بر طبق این ماده رفتار کند مبلغ سی هفت میلیون ریال به عده از نمایندگان مجلس و اشخاص غیر از افسر داده که پس از رسید سفته ها را خواست

نگرده اند و مبلغ مزبور نزد آقایان بدون وثیقه و لا وصول مانده و یکی از نمایندگان حاضر در جلسه (۱) باین طریق صد هزار تومان استفاده کرده است (۲) ...

جناب آقای نخست وزیر! اگر شما بجای من توجه نکنید و این مطالب را به نظر لایقیدی تلفی کنید حیثیات و اعتبارات مملکت از بین میرود، خاطر دارم وقتی که میخواستم يك كرور تومان قرض کنیم هزار جور اطمینان و وثیقه میخواستند که این وجه ناقابل را به دولت بدهند امروز دولت بوسیله بانك ملی ۴۵۰ میلیون تومان از مردم قرض گرفته است اگر وضعیت بانك ها صورت منظمی پیدا نکند و اگر بجای اینکه دولت تکلیف مالیات

آقای بهمن اسفندیاری نماینده

مجلس ۱۴

بر درآمد را معین کند و مختلین اموال دولتی را در محاکم تعقیب نماید زندگی خود را از طریق وام از بانك اداره کند چیزی نسبگردد که چرخهای دولتی و تجاراتی فلج شوند و استقلال سیاسی و اقتصادی ما هر دو از بین بروند و من بیش از این نمی بسایستی بشما چیزی عرض کنم.

(۶) - لزوم تفتیش شرکت تلفن

با اینکه دولت باید از نظر حفظ منافع عمومی در این شرکت نظارت و تفتیش نموده و از بی ترتیبی هائیکه واقع میشود جلوگیری کند وزارت پست و تلگراف بطوری تحت تأثیر قرار گرفته است که شرکت هر طوری میخواهد با مردم عمل میکند این امتیازی شباهت

۱- مقصود آقای بهمن اسفندیاری نماینده باین بوده است.

۲- در موقع ادای این جمله بدو آقای امیر تیمور کلانی نماینده مشهور سید آقای صادق السلطنه قاضی اعتراض و تقاضا داشت نام آن نماینده ای که از مقام خود سوه استفاده نموده تخریب کرده، آقای دکتر مصدق جواب داد که دولت فشار بیاورد تا بانك سپه را بازرسی و قضیه کشف شود. چون اعتراض و عصبه نمایندگان ادامه یافت، رئیس تنفس داد و لکن بعد از یک ربع ساعت جلسه تشکیل و پس از بیانات آقای قاضی، مجدداً نماینده اول طهران بجه نطق خود شروع ایراد نمود (صفحه ۱۱۴ و ۱۱۵ مذاکرات مجلس شماره ۸۹)

نیست باینکه چند سرمایه دار امتیاز لوله کشی آب مشروب تحصیل کنند و آب را کم یاورند که قیمت آن ترقی کند و سوء استفاده کنند هر وقت مردم و جرایم از شرکت تلفن شکایت کرده اند کمیسیون برای رسیدگی در وزارت پست و تلگراف یاد دفتر نخست و زبیری تشکیل شده و بلافاصله کار بجائی رسیده که شرکت رضی و مردم مأیوس شده اند و هر وقت که وزیر و یا نخست وزیر موافقی بدست شرکت آمده تعهبل های زیاد برمشترکین شده است. چون خود اینجانب بواسطه سیم تلفن از این شرکت شاکیم اگر پیش از این عرض کنم ممکن است حمل بر غرض شود. در هیچ کجا برق و آب و تلفن را که مورد احتیاج عامه است امتیاز نیده اند که با مردم اینطور رفتار کند !! البته مقتضی است که جناب آقای نخست وزیر شخصی مورد اطمینان و یا هیئتی را برای رسیدگی بکار شرکت تعیین کنند تا بشکایات و نظریات شاکیان رسیدگی شده و ترتیبی بدهند که از تجاوزات شرکت جلوگیری شود.

(۷) - رعایت اصل مکافات و مجازات

در جلسه ۳۰ اردیبهست به عرض مجلس رسید که ۱۰۹ میلیون تومان نقد و هزار عدل قماش در موقع تصدی دکتور میلیسیو از دارائی مملکت سرقت و اختلاس شده من یقین دارم که اگر مختلین معروف تغیب و مجازات شده بودند کار سرقت و اختلاس این درجه بالا نمیگرفت آقای نخست وزیر شما که پناک هستید آبروی دزدان را حفظ نکنید و گزارش هیئت بازرسی را که جزو اسرار اداری شده است فوراً منتشر کنید ممکن است عمر دولت شما برای مجازات متهمین وفا نکند ولی میتوانید که سارقین و مختلین اموال عمومی را بجای معافی معرفی کنید و برای تشویق هیئت بازرسی لایحه انعامی تقدیم مجلس کنید.

(۸) - رفع نگرانی از بعضی جرایم

انتظار مردم شهر نهران این بود که در این دوره کارهای مثبتی در رفع مملکت بشود و پس از چند ماه که از عمر آن گذشت از وضعیت مجلس خصوصاً تصدی دکتور میلیسیو و لجاجت بعضی از نمایندگان در مساعدت با او مأیوس شدند عمده زیادی از روشنفکران بمن مراجعه و تقاضا میکردند که اکثریتی تشکیل دهم و کارهایی بر طبق انتظار آنها بکنم چون بین من و بعضی از نمایندگان اختلاف نظر بود در قوه خود نبودیم که باینکار موفق شوم و مراجعات مکرر آنها مرا وادار نمود که فکر دیگری بکنم و آن این بود که يك اقلیت سی نفری و ثابتی از نمایندگان صالح تشکیل دهم شاید باین طریق کاری در مجلس بشود و از این نظر بود که در جلسه سی اردیبهست اظهاراتی نمودم و بیانات من راجع بانعزال مجالس در اروپا سبب شد که بعضی از جرایم سوء تفاهم کند و انعزال را تعطیل مشروطیت تلقی نمایند در صورتیکه این جرائم از انعزال مجلس شورای ملی انگلیس خبر میدهند و کوچکترین خطری متوجه مشروطیت آن کشور نیست. چنانکه ممکن بود مطابق قانون اساسی این مجلس منحل و انتخابات تحت نظر دولت بیطرف و خیرخواهی تجدید شود از این چه بهتر که نمایندگان و اردمجلس شوند و اوضاع مملکت را امید بخش نمایند.

(۹) - دلیل تشکیل شدن اقلیت

من متأسفم که به تشکیل اقلیت سی نفری و ثابتی که تصور میکنم در اوضاع مجلس مؤثر

است موفق نشدم زیرا عده آن از چند نفر تجاوز نکرد و علت این است که با انتخابات دوره ۱۵ مدت زیادی باقی نیست و آنهاست که می خواهند انتخاب شوند دست از اکثریت نبرشته و انتظار دارند که کرسی های خود را در دوره آینده تأمین کنند. آنهاست که می گویند عدم تشکیل جلسه موجب تزلزل مشروطیت است جز اینکه می خواهند وضعیت کنونی را برای سوء استفاده حفظ کنند نظری ندارند و کسانی که اظهار میکنند اگر من می همفکر پیدا کنم دیگه تانور می شوم می خواهند افکار عمومی را نگران نمایند. دیگه تانور کسی است که با فکر خود کار می کند و نه آن کسی که میخواهد کار اجتماعی و می همفکر پیدا کند!!

مجلس خوب، مجلسی است که اکثریت و اقلیت در آن ثابت باشد و نه اینکه هر وقت عده نتوانستند نظریات خصوصی خود را تأمین کنند دولت را بدست اکثریت حاکم نمایند در هر مملکت مجلس مدنی از سانه را برای رفع خصمگی تعطیل میکند ما در این مجلس نه کاری برای مردم کرده ایم و نه از تعطیل استفاده نموده ایم پس هر گاه بعنوان اعتراض و برای اینکه اکثریت بسوظیفه خود عمل کند جلسه تشکیل نشد اساس مشروطیت منزلت نمیشود

۱۰- مسئولیت بعضی از نمایندگان اکثریت

همه میدانند که فراکسیون میهن - اتحاد ملی - آزادی - ملی - دموکرات و بعضی از افراد فراکسیون مستقل برتیس دولت تبار خود را اظهار نموده اند و چون در انتخاب بعضی از وزراء بین جناب آقای نخست وزیر و اکثریت توافق حاصل نشده عده ای از نظریه خود عدول کرده اند و معلوم نیست که به برنامه رای بدعند و یا ندهند!! مشهور است که اشخاص مبرز مسکن است رای بدهند ولی سایرین را وادار بامتناع کنند.

آقایان محترم! خطر بیکاری مملکت را تهدید و فساد اخلاق امتی ما را دارد مختل میکند ما امروز دولتی میخواهیم که متزلزل نباشد و متکی به اکثریت خیرخواه بوده و اعضای خود را آزاد انتخاب کند و با کمال دلگرمی بتواند انجام وظیفه نماید برای مردم بیکار فکری کند و ادارات را از این شرب البهود در آورد. قانون مالیات بردرآمد را تجدید نظر و طرفه ای اتخاذ کند که مردم آنچه میدهند صرف مخارج عمومی شود

آقایان محترم! با کمال تاسف عرض میکنم رویه ای را که شما پیش گرفته اید یعنی دولتی را می آورید و بدون ذکر دلیل میبرید و چرخهای مملکت را بوسیله وام از بانک ملی میگردانید اگر ادامه پیدا کند مشروطیت و استقلال ما هر دو در خطر است!!

دیگر عرض کنم که اینجا یک قسمتهائی بود یکی اینکه یک شرحی است که الان رسیده است و نیده انم کی ها امضاء کرده اند نوشته اند که ما اشخاصی هستیم که از کامیون استفاده میکنیم ولی یکمده اشخاصی آمده اند امتیاز ورود کامیون را گرفته اند یعنی بواسطه انحصار و این اشخاص تا حالا ۲۳۸ کامیون وارد کرده اند یکی مشعل ۵۶ تا. یکی راه پسا ۱۶۰ تا یکی کتانه ۴۰. یکی ایران تونور ۸۰ تا. و اینها یکی ۱۰ هزار تومان کامیون بر ایشان تمام شده است و یک مبلغ زیادی میخواهند که اینها را بفروشند و ما در این کار در مانده ایم (صعب است) ملاحظه فرمائید تمام وضعیات این مملکت اینطور است، خدا شاهد است

مردم بیچاره دارند از بین میروند آنوقت یکمده‌ای بواسطه بعضی از این معاملات و از شرکت با بعضی اشخاص استفاده کنی می‌کنند (صحیح است) بنده از آقای نخست‌وزیر خواهش میکنم این اشخاص را که انومبیل وارد کرده‌اند صورت و قیمت تمام شده‌اش را ببینند چقدر است و یک قبضه معین کنند و این اشخاص بیچاره را تکلیفشان را معلوم کنند (صحیح است) (یکی از نمایندگان - دولت این انحصارها را بگیرد) مسئله دیگر قانون اصلاح نظام وظیفه است که الان مدتی است مردم گرفتارند (صحیح است) و بواسطه کسالت آقای وزیر جنگ این کار تأخیر شده بود و باید در این باب هم اقدام فرمائید یکی دیگر قانون استخدام مهندسان است که آقای مهندس فروری پیشنهاد کرده‌اند و یکی هم تعقیب پرونده است راجع به اشخاص که یک اختلاسات مهم کرده‌اند و حالا باز اگر بنده در این مجلس حرف بزنم آقایان بر میگردند میگویند اسمش را بگوئید اصلاح خواهد یک کاری یکنه که بنده اینجا حرف زدم - من چه گفتم؟ بنده گفتم که این بانک سه برای افسران درست شده و از ۱۳۱۱ سه میلیون و هفتصد هزار تومان اشخاص غیر افسر باسفته های خودشان گرفته‌اند و با روسای بانک و اعضای بانک ساخته‌اند ، سازش کرده‌اند و سفته‌ها را در موقع نرفته‌اند بگیرند، سفته آنجا لاوصول مانده است ، برای چه نرفته‌اند بگیرند؟ این مجلس تعطیل کردن لازم ندارد؟ (فاطمی - آخر اسم آن یک نفر نماینده را فرمودید) اجازه فرمائید آقای عمادالسلطنه ، گوش بدهید ، بنده گفتم یک نفر نماینده ، از اینجا تا بانک سه یک ساعت راه است اگر حضرت عالی می‌خواهد مملکت اصلاح بشود و با بنده هم فکر هستید نباید لجاجت کنید الان ما است که ما گفتیم که آقا یک کیسیونی برای رسیدگی بکار و کلا ، عرض کنم خدمت سرکار ، همین بشود حالا چهار ماه است که گزارش را نیاورده‌اند (یکی از نمایندگان - گزارش داده شده است) مثل عرض میکنم بنده چرا بیخود بیایم یک اشخاصی را اسم ببرم !!

والله ، خدا شاهد است آقای عماد السلطنه ما داریم از بین میرویم - بگلی وضعیتمان هیچ شده است (فاطمی - صحیح می‌فرمائید همینطور است) بواسطه سرقه بواسطه اختلاس در ادارات دولتی ، بواسطه رشوه بگلی مملکت از دست رفته است (صحیح است) و مجلس دم دردمد اصلاح نیست ؛ الان بیست روز یا یکماه است این هیئت دولت آمده در مجلس و فردا هم شاید برود چنانچه دولت بیات آمد و بدون هیچ دلیل رفت ؛ این دولت هم شاید فردا خواهد رفت وقتی شما ملاحظه فرمائید که وقت مملکت ، وقت مشروطیت و وقت مجلس صرف این میشود که یک کابینه را بیاورد و یک کابینه را ببرد - یکمده راضی و یکمده هم ناراضی باشند چون فلان آدم یا یکمده دیگر راضی نیست باید دولت برود - ملاحظه فرمائید آقا ما چقدر میتوانیم از بانگلی پول بگیریم؟ بانگلی چهار صد و پنجاه میلیون بول داده است - اگر شما نتشید و این دوسه های اشخاص نابکار را نفرستید برای محاکمه اگر چند نفر محاکمه نشوند خدا شاهد است ما در این مملکت دیگر امنیت نداریم و نمیتوانیم زندگی کنیم (فاطمی - صحیح می‌فرمائید آقا) بربروز چند دوسه اختلاس راجع به بنه مازندران که محمدیست که معاون وزارت کشاورزی است برده است آن دوسه را پهلوی آقای وزیر که رجوع بکنند بدیوان گیر ، به معاون دیگر اعمال تفرود کرده و گفته است که: «بنده نظریاتی در این پرونده دارم که باید بگویم» دوسه مانده آنوقت وزیر گفته است: «اگر من این را بفرستم باید مسئولیت شما بفرستم» آقای وزیر نباید این حرف را بزند و وقتی که دوسه را معاون می‌آورد پیش این را باید بفرستد بدیوان گیر نباید این حرف را بزند (فاطمی - بی‌رضی وزیر است) تمام اصلاحات را ما همین حرفها

و امروز فردا میخواهیم بگذرانیم در این مجلس بیست روز قبل از این نسبت بدو سه آقای تدین اعلام رأی شد و هنوز هم مانده (فاطمی - چرا مانده؟ - برنامه که تمام شد رأی میدهم) ما که روایتش تیشیم چهار نفر هبیم در این مجلس می خواهیم کاری کنیم وقتی که گوش ندادند حرف نمیزنیم من کاری ندارم ما هم میرویم، شما خودتان میدانید والا اینجا که ارت پدر من نیست، ما هارا مردم انتخاب کرده اند که با آنها خدمت بکنیم، ما باید بوخاطف خودمان رفتار بکنیم - حالا هر کار که میخواهد بکنید (فاطمی - آقا فولی که بمن دادید چه شد؟) آقا ما آمده ایم اینجا برای این مردم کار بکنیم بر این مردم خدمت بکنیم، ما چه مینوائیم بر مردم بگوئیم؟ این دولت که یکماه اینجا معطل شده است برای چی فردا باید برود؟ آنوقت یکماه دیگر دولت دیگری باید بیاید اینجا و برنامه اش را بگذراند و الله بخدا قسم ما وقتی که از اینجا میرویم بیش مردم خجالت میکشیم (فاطمی - واقعه من هم بیش بچه هایم خجالت میکشتم) اشخاصی اگر بدند کاری ندارم بنده فقط میگویم چهار پنج نفر اشخاص درست (البته همه درست هستند) خطاب با آقای فاطمی یکی جناب عالی، یکی آقای مظفرزاده یکی آقای فرخ، یکی آقای فرهنگ، یکی آقای مهندس فریور؛ بروند این بانك را تفتیش کنند (فاطمی - آن يك نفر را فرمائید) بلی چشم الان بنده پیشنهادی می نویسم که یکماه پنج نفری بروند این بانك را تفتیش کنند و راپرتش را بدهند و اگر این کار را هم نمی کنند بنده نمیخواهم تحویل کنم قرعه بکشید و آنهایی که قرعه معین میشوند این کار را انجام بدهند (حاذقی - همه با این پنج نفر موافقت) بنده پیشنهاد میکنم که آقایان: فرهنگ، فاطمی، مظفرزاده، فرخ، مهندس فریور بروند تفتیش بکنند و راپرتش را بیاورند بمجلس قدیم کند (فاطمی - اسم آن يك نفر صد هزار تومانی راهم فرمائید) شما الان اگر این پنج نفر را معین کنید فردا دوسه این امر را خدمتان قدیم میکنند (فاطمی - این راهم همه موافقت ولی چه مانعی دارد اسم آن يك نفر برده شود؟) استدعا میکنم ۲۴ ساعت بمن مهلت بدهید مهلت که در شرع جایز است.

پاسخ بانك ملی ایران با آقای دکتر مصدق

بعد از نطق دکتر مصدق، آقای ابتهاج رئیس بانك ملی ایران پاسخی داده اند که متن آن محض ملاحظه و قضاوت خوانندگان محترم از روزنامه اطلاعات شماره ۵۷۷۶ هجری خرداد ۱۳۲۴ خردادماه ۱۳۲۴ قفل میشود:

تهران ۱۳ خرداد ۱۳۲۴

آقای مدیر روزنامه اطلاعات:

نظر باینکه جناب آقای دکتر مصدق در ضمن بیانات روز شنبه ۱۲ خرداد ۱۳۲۴ در مجلس شورای ملی اظهاراتی راجع بانك ملی ایران فرمودند که ممکن است بواسطه مقامیکه معظم له در جامعه دارا هستند ایجاد نگرانی در افکار عامه نسبت باین بنگاه ملی ایرانی بنماید توضیحاتی راجع به ریك از شکات اظهارات ایشان (که در روزنامه اطلاعات هجری شنبه ۱۲ خرداد درج گردیده بود) در پایین داده میشود که متمنی است با آنکه قسمتی از مضامین آن روزنامه را اشغال خواهد کرد لطفاً امر بسراج فرمایند:

۱) - آقای دکتر مصدق فرموده اند قسمت هده در آمد بانك از محل قروض دولت و فروش طلا و تهره تحصیل میشود و در آمد حاصل از معاملات بازار گانی بقدری محدود است كه نصف هزینه جاری بانك را بر نمیکنند .

درباره قروض دولت بانك باید توضیح داده شود كه از مجموع بدهی دولت بانك كه در پایان ۱۳۲۳ در حدود ۴۵۵ هزار میلیون ریال بوده تقریباً ۲ هزار میلیون ریال آن (یعنی دوسوم) بابت وامهایی است كه با تصویب مجلس شورای ملی برای « عملیات بازار گانی دولت » منظور خرید غله ، قند و شکر ، جای ، قماش ، برنج ، پنبه و تریاك و سایر كالا های انحصاری داده شده و فقط يك سوم بقیه (۱۵۵ هزار میلیون ریال) كه آن نیز بموجب قوانین مصوبه برای « هزینه های هادی دولت » بوده است . هر گاه دولت عهده دار عملیات بازار گانی نبود این مبلغ ۳ هزار میلیون ریال از طرف بانك بیابازر گانان و شركت های خصوصی بنرخهای بالا تر از نرخ وامهای دولتی داده میشد و سود بانك از این معاملات بیشتر از میزان بیگشت كه بانك از دولت دریافت کرده است .

تا زمانیكه قوانین کشور بدولت اجازه تصدی امور بازار گانی داده و برای انجام این عملیات بدولت اجازه استقرار از بانك ملی ایران میدهد و باین ترتیب قسمت اعظم تجارت کشور را بدولت واگذار کرده است تصور نمیرود بتوان انصافاً بانك ایراد نمود كه چرا بدولت قرض داده و چرا این وجوه را بشمار نداده است .

بدیهی است تا زمانیكه اوضاع از اینفرار است و دولت برای انجام عملیاتی كه بعهده دارد با اجازه مجلس شورای ملی از بانك ملی ایران تقاضای وام مینماید ، بانك موظف است در حدود توانائی خود در اجرای قوانین مصوبه عمل نماید .

لكن بدون شك چنانچه تقاضاهای دولت از حدود توانائی بانك تجاوز نماید هیچگونه قانونیكه اجازه وام گرفتن از بانك را داده باشد نمیتواند بانك را ملزم بدادن چنین وامی بكنند و این نكته را بانك بمقامات صلاحیت دار بكرات چه كتبا و چه شفاهاً با كمال وضوح گوشزد نموده است .

برای رفع اشتباه راجع بهایدات بانك از قروض دولت اشعار میدارد كه از مجموع سود بانك در سال گذشته كه بالغ بر ۳۹۲ و سه چهارم میلیون ریال بوده ، فقط در حدود ۲۲ و نیم میلیون ریال آن بابت « قروض هادی » دولت و ۱۲۵ میلیون ریال مربوط بعملیات « بازار گانی » دولت بوده است .

در موضوع فروش طلا و تهره لازم است توضیح داده شود كه این معاملات در سال ۱۳۲۲ آغاز گردیده و در ۱۳۳۳ ادامه داشته است و در عین حالی كه كمك بایجاد اطمینان نسبت بیول کرده و همچنین در جمع آوری مقداری اسكناس مؤثر بوده ، منافع سرشاری نیز عاید بانك ساخته است .

بدون شك این معاملات كه در نتیجه ابتكار بانك انجام گرفته و كمك مؤثری بتحكیم اندوخته های بانك و عواید کشور نموده از عملیات دائمی محسوب نمیشود ولی امید مجرود كه با اعاده اوضاع هادی و آزاد شدن تجارت بطوریکه فعالیت افراد بتواند جانشین باره ای از انحصارها بشود ، قسمت اعظم وامهای بازار گانی دولت ببانك مسترد گشته و بانك آن وجوه را در راه كمك ب تجارت و معاملات بازار گانی آزاد مصرف نماید و از اینراه بر هایدات خود بیفزاید .

ار قاضیكه از اسناد و براتها و ضمانت نامه های كه حاكي از فعالیت تجارت آزاد

میشود که ذکر فرموده اند بدلائلی که در بالا بآن اشاره کردید نمیتوانسته و نیسبایی در سالهای اخیر بیزان بدهی های دولت افزایش یابد .

در اینجا لازم میدانند توضیح بدهند که رقم ۳۱۱۰۷ میلیون ریال که بعنوان بدهی دولت ذکر فرموده اند صحیح نیست زیرا ۱۱۴۰۰ میلیون ریالی که دولت ب قسمت نتراسکناس بانك ملی ایران مقروض است باید بآن اضافه شود و با در نظر گرفتن مبلغ اخیر جمع بدهی دولت بالغ بر ۴۱۵۰۷ میلیون ریال و جمع کل مطالبات بانك بجای ۴۲۳۶ میلیون ریال که قلمداد فرموده اند ۵۰۶۳۶ میلیون ریال خواهد بود که بدیهی است در سنجشی که بجا سال ۱۳۲۰ فرموده اند تأثیر خواهد داشت .

(۲) - آقای دکتر مصدق ایراد فرموده اند که هزینه بانك در ۱۳۲۳ نسبت به ۱۳۲۰ چهار برابر شده است .

این افزایش بدلائل ذیل روی داده است :

اول - تعداد شعبه ها و نمایندگیها و باجه های شهری بانك ملی ایران که در سال ۱۳۲۰ بالغ بر ۸۰ بود در سال ۱۳۲۳ به ۱۳۷ رسید .

اینکه فرموده اند بانك ایجاد شعبه ها و استخدام اشخاص غیر لازم نموده است لازمست توضیح داده شود که هنوز بانك ملی ایران در تمام نقاطی که باید شعبه داشته باشد ندارد و اگر تا کنون موفق بتأسیس شعبه یا نمایندگی در کلیه این نقاط نشده دلیل آن نداشتن کارمندان مجرب به تعداد کافی برای اداره کردن آنها میباشد و لسی امید و اراست در آینده بتدریجی که بر عده کارمندان مجرب وی افزوده میشود بتواند تسهیلات بانکی را در اختیار عموم افراد این کشور بگذارد .

هیچ بانکی نمیتواند توقع داشته باشد بمحض تأسیس شعبه یا نمایندگی در محلی بلا فاصله آن شعبه یا نمایندگی هزینه های خود را مستقیماً پوشانده و سودی نشان بدهد .

اگر بخواهیم این اصل را قبول داشته باشیم که وجود بانك بصورت کلی از لوازم زندگانی عصر امروز است نمیتوانیم و نباید این اصل را در مورد بعضی نقاط بپذیریم و آن را نسبت ببقیه شهرها مردود بدانیم .

آیا دلیلی دارد که اهالی تهران ، اصفهان ، تبریز و کاشان از مزایای داشتن شعبه بانك استفاده نمایند ولی مثلا مردم گلپایگان ، رامهرمز و دماوند از این تسهیلات بهره مند نشوند ؟!

گذشته از اینکه اهالی نقاطی که فاقد شعبه بانکملی هستند کرا از بانك درخواست تأسیس شعبه یا نمایندگی مینمایند ، وزارت دارائی و وزارتخانه های دیگر مکرر ببانك مراجعه و نظر باحتیاجیکه بوجود شعبه بانك برای انجام نقل و اتقالاتی و جوه خود دارند از بانك درخواست تأسیس شعبه در نقاط مختلف مینمایند .

بدیهی است اگر بانکملی ایران شعبه های خود را در شهرستانها برمیچید و بداشتن يك شعبه در مراکز اکتفا میکرد هزینه آن بیزان بسیار محتاجی تنزل میکرد ولی آیا منظور از تأسیس این بانك این بوده و انتظار مردم از آن اینست ؟!

برای آنکه میزان هزینه این بانك نسبت بدرآمد آن یا مقایسه با بیکرهای سایر بانكها معلوم گردد ذیل نسبت «هزینه بدرآمد» چند بانك کشورهای یگانه که از آخرین تراژنامه های آنها استخراج شده درج میشود :

بانک ملی مصر	۶۰ درصد
بانک مصر	> ۴۳
بانک مرکزی ترکیه	> ۴۲
ایروینگ ترست نیویورک	> ۴۶
بانک ملی ایران	> ۳۹٫۸

بانکهای انگلیسی بطور کلی از ذکر میزان هزینه خود در تراژنامه خود داری می نمایند.

بیکرهای حسابهای جاری و حسابهای پس انداز بانکی ایران در سالهای اخیر که دریا بین ملاحظه میفرمایند استقبالی را که مردم این کشور نسبت به بانک ملی ایران مینمایند و احتیاجی را که بداشتن شعبه بانک وجود دارد بخوبی نشان میدهد:

حسابهای جاری		حسابهای پس انداز	
۱۳۱۹	۱۰۲۵۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال	۱۳۱۹	۳۸۰۷۰۰۰۰۰۰۰ ریال
۱۳۲۰	> ۲۹۷۰۹۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۲۰	> ۳۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۱	> ۳۰۸۹۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۲۱	> ۵۳۵۰۰۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۲	> ۴۰۰۳۳۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۲۲	> ۱۴۵۱۷۰۰۰۰۰۰۰
۱۳۲۳	> ۴۰۴۳۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۲۳	> ۲۹۶۶۰۰۰۰۰۰۰۰

در شهری مثل تهران که متجاوز از ۷۰۰۰۰۰۰ نفر جمعیت دارد آیا میتوان انتظار داشت که مردم مراجعات بانکی خود را به یک شعبه در مرکز شهر و به یک شعبه در بازار منحصر سازند؟

از چند سال قبل بانک ملی ایران در شهر تهران باجه‌هایی تأسیس کرده و امروز تعداد آنها به ۱۵ رسیده است و مراجعات اهالی و حجم معاملات آنها روز بروز در افزایش است.

قطع نظر از رعایت رفاه مردم و عادت دادن آنها بداشتن حسابهای پس انداز و جاری و انجام معاملات بانکی (که بجای خود دارای اهمیت غیر قابل انکار میباشد) از لحاظ منافع بانک نیز لازم نیست که هر شعبه ای مستقلاً سود داشته باشد.

در حساب تجارتمی هر گاه شعبه ای در شهری در حسابهای جاری و غیره که بآن بهره تعلق نسیگیرد یا با بهره‌های نازل پذیرفته میشود و جوهی نزد خود جمع آوری نماید بانک بطور کلی از این جوه در جای دیگر استفاده کرده و از آن بهره مند میشود و لولآنکه آن شعبه ظاهراً خرج و دخل نکرده باشد.

بنابینا لامل بالا، تأسیس شعبه و نمایندگیهای جدید بانک امری نیست که قابل ایراد و انتقاد و مضربحال کشور باشد بلکه امید است روزی برسد که بانکی ایران در تمام قراه و قضیبات ایران دارای نمایندگی باشد و یکی از مهمترین وظایف بانک داری را بهترین و کامل ترین وجه انجام بدهد.

دوم - حقوقهای کارمندان در سالهای اخیر ترمیم گردیده و کسکهای بوسیله پرداخت پاداش و خریداری خواربار و فروش آن یا تخفیف بعل آمده تا کارمندان بانک بتوانند حد اقل معیشت خود و خانواده خویش را تأمین نمایند و با دلگرمی و درستکاری مشغول خدمتگزاری باشند.

سوم - ثمرنی قیمت ها در سال های اخیر نیز در بالا بردن هزینه های اداری از قبیل اتانیه ، ملزومات ، لباس خدمتگزاران ، اجاره بهای خانه های اجاری و غیره مؤثر بوده است .

۳- ابراد دیگر آقای دکتر مصدق ایجاد «زورخانه» است در بانک ملی ایران . بانک ملی ایران در تهران (با احتساب کارمندان اداره مرکزی ، شعبه مرکزی ، شعبه بازاو ۱۵ پایه شهری) در حدود ۱،۲۰۰ کارمند دارد .

خوشبختانه یا بدبختانه بانک ملی ایران از سال های پیش وسایل ورزش های مختلف خارجی در اختیار کارمندان خود داشته و آنها را تشویق ورزش کرده است .

آیا احداث یک زورخانه که از قدیم ترین وسایل ورزش های این سرزمین بوده و از یادگارهای ایام پرافتخار تاریخ گذشته این ملت است آنهم بدون تعجیل دیناری بر بودجه بانک از اعمالی است که مستوجب سرزنش و توبیخ باشد .

با وجود آنکه هزینه زورخانه بطوریکه گفته شد بحساب بانک نبوده معذک راجع بچریان و انگاری ساختمان آن بفاصله کار توضیح داده میشود که «شرکتی» در کارهای تعاونی مصرف بین چهارده مفاصله کار با تخفیف ۲۵٪ تا ۸۰ درصد برنده مناقصه شد و حاضر گردید کار ساختمان زورخانه را نیز بر مبنای آن مناقصه و با تخفیف ۶۲،۳۷۶ ریال انجام دهد . هزینه ساختمان زورخانه و خرید اتانیه رویه صرف کسر از دو میلیون ریال بوده .

۴- فرموده اند: «عده ای از نمایندگان مجلس و اشخاص غیر تاجر سفته های در بانک نزول کرده اند.»

بنظر بانک تا زمانی که اساسنامه بانک کامل رعایت میگردد و معاملات بانک در حدود حرف بانک ملی انجام میشود ، هیچ دلیلی وجود ندارد که یک طبقه از اهالی کشور اعم از نمایندگان مجلس شورایی یا غیره از فهرست اشخاص که حق معامله با بانک را دارند حذف گردیده و مستثنی شوند .

۵- آقای دکتر مصدق اظهار فرموده اند: «برخلاف مقررات بعضی از نمایندگان و اشخاص دیگر برای مقاصد غیر بازرگانی از بانک دلار گرفته و از تفاوتیکه بین قیمت بانک و بازار آزاد است استفاده نموده اند.»

اولا - تاکنون فروش دلار برای مقاصد غیر بازرگانی از طرف هیچ مقام رسمی متنوع یا محدود نگردیده است ، بلکه برعکس «کسیون اوز» در تاریخ ۲۴ فوروردین ۱۳۲۲ شرحی بیانکهای مجاز نوشته و اجازه فروش آنها برای هر منظور اعم از بازرگانی و غیره داده است .

با وجود این بانک ملی ایران بمسئولیت خود از تاریخ ۱۱ خرداد ۱۳۲۳ فروش دلار را محدود و با احتیاجات تجارتنی برای واردات کالا از کشورهای متعده امریکا و احتیاجات معملین ایرانی در امریکا (آنهم ببالغ محدود و بسیار جزئی) نموده و از بانک مجاز دیگر تقاضا کرد که در این امر آل او متابعت نماید و آن بانک با این تقاضا موافقت نمود .

ثانیا - با کمال خوشوقتی میتوان اظهار کرد که این تصمیم بانک ملی ایران که کاملاً نفع کشور بوده تاکنون بانهایت دقت اجرا گردیده است .

ثالثا - حتی با فایانیکه بنایندگی از طرف دولت ساخرانسیکو یا بنایندگی این

کشور با آمریکا عزیمت نموده اند و از طرف مقامات رسمی بیانک معرفی گردیدند و اوراق اعتبار عهده کار گزاران بانک در نیویورک داده شده و باناگرافی وجه بنام آنها انتقال یافته که فرض معامله آن در بازار ایران بهیچوجه ممکن نیست.

بنابراین بانک ملی ایران، بدون آنکه قانوناً موظف باشد، از یکسال قبل مسئولیت خود اقداماتی برای جلوگیری از انتقال های غیر تجارتمندی بدلازل جعل آورده است.

۶- فرموده اند: «اختلاساتی در بانک شده که با داشتن عده زیادی بازرس بمد از تنظیم ترازنامه متوجه آنها شده اند.»

ایکاش نوع بشر بنحوی بارآمده بود که منزله از هر گونه لغزش بود؛ ولی با کمال نأسف تا این دنیا باقی است افرادی نیز در آن یافت خواهند شد که از جمیع جهات کامل و سالم نخواهند بود. در بانک ملی ایران مانند تمام بانکهای روی زمین اخلافتانی روی میدهد ولی جای بسی خوشوقتی و مباهات است که در این بنگاه که امروز فقط بدست ایرانیان میچرخد بعدی این گونه اخلافتا سو، نادر و کمیاب است که هر ایرانی را امیدوار و مطمئن میسازد که هر گاه با افراد این کشور مانند افراد سایر ملل از حیث تأمین زندگی آنها و تشویق درستکاری رفتار شود و در مقابل نا درستی و سهل انگاری بدون هیچگونه ملاحظه مجازات اجرا گردد ایرانی نیز میتواند با نهایت صمیمیت و وظیفه شناسی و امانت خدمت نماید.

بعقیده این بانک وقوع اختلاس در بانک (آنهم در موارد نادر بطوری که گفته شد) گناهی بشصعبان وارد نمیکند.

آنچه میتواند موجب انتقاد باشد اینست که چنین اخلافتانی در بانک رخ دهد و مرتکب بشدیده ترین وسایل مجازات نشود. یا کمال جرئت میتوان گفت که هر اندازه در رفاه آسایش کارکنان بانک کوشش بعمل میآید تا بتوانند با حقوق و مزایای بانک با صداقت و شرافت زندگی نمایند بهمان اندازه نیز در تعقیب و تنبیه متخلفین و تبه کاران جد و جهد بعمل میآید.

۷- آقای دکتر اظهار فرموده اند: «تصمیمات هیئت عامل باید با موافقت مدیر کل و لااقل یکی از اعضای هیئت عامل اتخاذ شود و اغلب از تصمیمات را مدیر کل منفرداً اتخاذ میکند»

گذشته از اینکه مدیر کل در موارد لازم نه تنها نظر معاونین بانک را که از اعضای هیئت عامل هستند میخواهد بلکه در اغلب مسائل مدیران و پایه وران و کارمندان بانک را مورد شور قرار داده و همیشه روح ابتکار را در جمیع کارکنان بانک تشویق و ترغیب میکند.

برای رفع اشتباه راجع بمواردی که مدیر کل بتنهائی تصمیماتی اتخاذ مینمایند عین ماده ۱۴ اساسنامه بانک را در پائین درج میکنم:

«ماده ۱۴ - مدیر کل بانک رئیس هیئت عامل و بالاترین مرجع اجرای امور بانک است و موافق این اساسنامه بانکرا اداره مینماید و باستثنای مواردیکه در ماده ۵۳ پیش بینی شده به تنهائی دارای حق امضا بنام بانک میباشد.

مدیر کل بانک میتواند قسمتی از اختیارات خود را بقاتم مقام و معاونین و مدیران و نمایندگان مختار معول نماید.

استخدام و معلق نمودن مستخدمین و تعیین شغل و حقوق و ترفیع آنها و بطور کلی تمام امور داخلی و اداری در حدود آئین نامه ها و بودجه که بتصویب شورای عالی خواهد رسید با مدیر کل است ، لکن انفعال اعضای رسمی از خدمت بانک به پیشنهاد مدیر کل و تصویب شورای عالی عمل خواهد آمد .

کارکنان رسمی بانک باید تماماً تبعه ایران باشند .
در مقابل دادگاهها مدیر کل شخصاً یا توسط کسانی که انتخاب میکند نماینده بانک خواهد بود و بطور کلی در تمام موارد نمایندگی بانک «مدیر کل» است .
تیسره - آئین نامه استخدام اعضای رسمی بانک بتصویب شورای عالی خواهد رسید .

۸ - فرموده اند: «برخلاف ماده ۴۳ اساسنامه که میگوید حایبهای بانک در آخرین روز اسفند باید بسته شود قسمتی از محاسبات در ۲۰ اسفند بسته شده .»
این مطلب حقیقت ندارد و اطلاعی که در این باب بنماینده محترم داده شده است یا مبنی بر عدم احاطه اطلاع دهنده بامور حسابداری بوده یا خدای نخواستہ آلوده بفرس بوده است .

۹ - آقای دکتر سوال فرموده اند: «استخدام در بانکهای بچه صورت انجام میشود؟»

اگر گفته شود عمل استخدام در بانک ملی ایران مانند سایر عملیات بانک از منظم ترین امور این کشور میباشد حمل بخود ستائی خواهد شد ولی شاید پس از آنکه نماینده محترم از جریان کارهای بانک مطلع گردند (و بانک با کمال ضعف هر گونه اطلاعات و مدارکی را که معظم نه برای اہلت این ادعا بخواهند در اختیارشان خواهد گذاشت) خوشوقت خواهند شد که در مملکتی که بقول خودشان ادارات آن اوضاع شرب اليهودی را دارد (بطوریکه در اظهارات ۱۲ خرداد خود در مجلس بیان فرموده اند) لااقل دستگاہی هم وجود دارد که در آن نظم و انضباط و سرعت و وسعت و فعالیت حکمفرما است .

کلیه مسائل مربوط بکارمندان بانک از قبیل استخدام ، ترفیع ، مجازات ، اخراج و غیره تابع آئین نامه هائیکه بتصویب شورای عالی بانک رسیده است . همچنین دیناری در بانک خرج نمیشود مگر آنکه در حدود بودجه ای باشد که شورای عالی تصویب کرده باشد .

علاوه بردستگاه های بازرسی خودبانک ، هیئت نظارت نیز مطابق اساسنامه نظارت دارد که عملیات بانک در حدود اساسنامه و هزینه بانک در حدود بودجه مصوبه باشد .

بانک ملی ایران

ابسترو کسیون اقلیت بر علیه کابینه صدر و قانون تحریم انتخابات

بعد از سقوط کابینه حکیمی و خانمه آنت خیمه شب بازی، این بار متولیان مجلس بانقشه‌ای که شهرت داشت طرح آنرا با تباتی و سازش شبانه در منازل، و در همان زمانی که حکیم الملک را روی کار آورده، ریخته‌اند نسبت به انتخاب نخست وزیر جدید اقدام نمودند!

توضیح آنکه در پنجم خرداد ۱۳۲۴ که تعداد نمایندگان حاضر در مرکز

۱۱۵ نفر بود شصت و هشت نفر از نمایندگان

با کمال شتابزدگی و عجله در طالع جلسه

علنی مجلس جمع شدند و بدون حضور سایر

نمایندگان تمایل خود را با کثرت ۶۰ رأی

بنخست وزیر آقای محسن صدر (صدر الاشراف)

اظهار نمودند و فردای آن روز دستخط ماوگانه

دابر بنخست وزیر ایشان صادر و ابلاغ گردید.

طرز رفتن آقای حکیمی و گرفتن رأی

تمایل در جلسه فاقد حد و نصاب بخوبی می‌رسانید

که دولت حکیمی را بعنوان «محلل» آورده اند

آقای سید محسن صدر (صدر الاشراف)

وین متولیان و آقای صدر که در آن موقع حساس مرد کار نبود، سازشی در کار است.

با این جریان عده از نمایندگان مخالف بودند ولی نمیخواستند مخالفت خود را علنی

کنند و چون تعلقی که دکتر مصدق در جلسه سی‌ام اردیبهشت ۱۳۲۴ یعنی پنج روز

قبل از گرفتن رأی تمایل را جمع بشکایت از جریان مجلس و اوضاع کشور ایراد نموده بود

زمینه را برای تشکیل يك اقلیت ثابت مهیا کرده بودند لذا این عمل خلاف رویه متولیان

مجلس ۱۴ سبب شد که نمایندگان مخالف زودتر گردهم آمده و وارد هیارزه شوند. اینک بدو اطلاق مزبور را برای استحضار خوانندگان محترم نقل میکنیم و بعد بشرح تشکیل اقلیت میپردازیم :

دکتر مصدق - از فروردین ۱۳۲۳ چندین اعلام جرم بر علیه آقایان تدین و سهیلی بمجلس داده شده و کمیون دادگستری که میبایست گزارش خود را

شکایت مردم از وضع فعلی مجلس

طبق ماده ۴ قانون محاکمه وزراء در ظرف یکماه تقدیم مجلس کند چندین ماه است که قانون را زیر پا گذارده و بوظیفه خود عمل نکرده است. اگر برای توفیق آنها دلایلی است خوبت آقایان اعضاء کمیون در این جلسه بفرمایند تا مردم قانع شوند والا بسر دم حق میدهند آنچه در اطراف بعضی از اعضاء کمیسیون میگویند باور نمایند.

مردم میگویند : که عده زیادی از نمایندگان که در انتخابات دوره ۱۵ زمینند ندارند در انتخابات کمیسیون دادگستری اعمال نفوذ کرده اند و کمیسیون از این نظر انتخاب شده که اعلام جرائم را توقیف کند تا اینکه آقای سهیلی نخست وزیر شوند و بسا ایشان دادوستد نمایند یعنی مجلس ایشان را تبرئه کند و ایشانهم نمایندگان را انتخاب نمایند و دوره آینده را هم بصورت این دوره در آورند.

مردم میگویند : که ۲۷ دیماه ۱۳۲۳ در مجلس قانونی گذشت و ۵ نفر از نمایندگان انتخاب شدند که راجع به معاملات بعضی از نمایندگان و سوء استفاده آنها از کالاهای انحصاری تحقیقات کنند و اکنون ۴ ماه میگذرد کوچکترین گزارشی بمجلس نداده اند امیدوارم که آقای حکمت نماینده محترم و عضو کمیسیون مضایقه بفرمایند و اطلاعاتی که در جلسه خصوصی ۲۷ اردیبهشت مجلس شورایی دادند در این جلسه هم با اطلاع جامعه برسانند.

و باز میگویند : که هفت نفر از نمایندگان بحکم قرعه برای تحقیقات واقعه روز ۱۵ اسفند تعیین شدند و در مدت یکماه که معین شده بود کاری نکردند و اکنون متذکرند که موعد مقتضی شده و دیگر نمیتوانند اقدامی نمایند !!

و همچنین میگویند : وقتی که مجلس شورایی یعنی مرکز نقل ملکات تا این درجه نسبت به صالح عامه بیعلاقه است کار وزراء و ادارات دولتی هیچوقت اصلاح نمیشود و من باب مثال خبری که روزنامه «مهر ایران» در شماره ۹۱۲ - ۱۹ اردیبهشت منتشر نموده است نقل میکنیم :

« پس از کناره گیری آقای دکتر میلسپو رئیس کل دارائی و بعد از انتخاب هیئت مدیره اقتصادی هیئتی مرکب از آقایان قضات وزارت دادگستری

اختلاس در امور اقتصادی

مأموریت یافتند که بوضعیت امور مربوطه با ادارات غلات و انحصارهای کشاورزی رسیدگی نموده و گزارش جامعی تقدیم دارند هیئت نامبرده اخیراً گزارش مبسوطی در این باره تهیه و تقدیم مقام نخست وزیری نمودند - در بودجه انحصارهای کشاورزی پنبه و ابریشم و توتون و غله که یکی از ارقام مهم اقتصادی محسوب میشوند در قسمت بودجه آن بالغ بر ۱۳۰ میلیون ریال حیف و میل شده و در قسمت معاملات غله در حدود ۷۰ میلیون تومان ضرر دولت حمل کرده اند و نیز در قسمت حمل غله (از شهرستانها بطهران) ۲۶ میلیون تومان اختلاس شده است و بجایه نسبت بتبدیل آرد پنهان اختلاسهای مهم دیگری شده که هنوز ما

مابه التفاوت آردوئان را مورد استفاده قرار میدهند - و در قسمت قماش نیز معلوم گردیده است که بکهرزار عدل قماش را بکمرته برده اند (۱) و چون قسمتهای اختلاس زیاد بوده قسمتی از آنها را هیئت بازرسی بدیوان کیفر فرستاده و ازوم تعقیب بقیه مختلسین را بنظر دولت واگذار کردند .

آقایان معترم ! جمع کل اختلاسات غیر از ۱۰۰۰ عدل قماش ۱۰۹ میلیون تومان میشود و اگر بجهت آخر این خبر درست توجه فرمایید و نظریات مردم را بخواهید این است که مگویند آن قسمتی که در آن بعضی از وزراء و یا پاره‌ای از نمایندگان مجلس و اشخاص محل ملاحظه شریک نبوده اند هیئت بازرسی بدیوان کیفر فرستاد و تعقیب قسمتهای دیگر را منوط بنظر دولت کرد و مطلب بقدری اهمیت دارد که هیئت بازرسی نتوانست نام هیچک از مختلسین را انتشار دهد - اگر بمجلسی داشتیم خیر خواه و علاقمند دولت را مجبور میکرد صورت اسامی مختلسین و مبلغی که اختلاس کرده اند منتشر نماید .

مجلس بتکلیف خود عمل نمیکند دولت هم اگر بخواهد کلری کند بجای اینکه بازره آن را در انجام وظیفه تشویق کند کار دولت را خنثی مینماید مثل اینکه عده‌ای پیشنهاد کرده اند بگزارش کسبیون دادگستری راجع بآقای تدین رأی مغضی گرفته شود در صورتیکه رأی مغضی برای این نیست که از آن بر علیه مصالح مملکت استفاده شود و آنهایی که نمیبخواهند در جامعه رسوا شوند آقای تدین را مغضیان تیراه کنند بلکه برای اینست که در مصالح مملکت بکار برده شود، اخذ رأی مغضی برای تیری یک متهم مثل این - است که با اسلحه دولت راهزنی کنند رأی مغضی برای مواردیست که نمایندگان اگر رأی بدهند دچار مخاطره شوند و اگر ندهند از انجام وظیفه باز بمانند پس متوسل بسرای مغضی میشوند که هم انجام وظیفه کنند و هم خود را از خطر حفظ نمایند و از این نظر است که قانونگذار رأی مغضی را بسیار آراء مقدم داشته است و با اینکه نمایندگان اگر رأی بدهند دچار محذور شوند مثل اینکه در موقع رأی باعتبار نامه آقای آقا سید ضیاء الدین طباطبائی برای رفع محذور از بعضی نمایندگان، مزیشهاد رأی مغضی نمودم و غافل بودم از اینکه آنها را مجبور میکنند که مهره سفید را قبل از انداختن در ظرف رأی نشان بدهند و بعضی از شخصیت های مجلس هم که تحت نظارت واقع نشدند خودشان برای اظهار صمیمیت مهره سفید را ارائه کنند پس وقتی که مجلس بوظایف خود عمل نکند در سایر مسائل با آن چه معامله میکنند؟ مجلس را منحل مینمایند .

آقایان معترم می دانند که دول عالم از نظر تنظیم قانون اساسی و طرز حکومت سه قسم عده تقسیم میشوند :

انحلال مجلس شورای

(۱) - در بعضی از ممالک قوه مقننه از مجریه کاملاً تفکیک و مجزا است یعنی وزراء با مجلس کاری ندارند - مجلس قانون وضع میکند و دولت اجرا مینماید و عزل و نصب وزیر با رئیس جمهور است این طریقه در ممالک متحده امریکای شمالی معمول است و سایر کشور - های دیگر امریکا از آن اقتباس نموده اند .

۱- نگارنده در سال ۱۳۲۴ از طرف وزارت دارائی مأمور رسیدگی باختلاس ۱۰۰۰ عدل قماش شد پس از رسیدگی های دقیق معلوم شد شایعات رایج بانقیست عاری از صحت بوده است .